రాజ్యం-సంక్షేమం

సంక్షేమమనే బాధ్యత మాకు లేదు అని ప్రభుత్వాలు ఈరోజు స్పష్టంగా అంటూ ఉన్నాయి. కాని వాళ్ళకు ఆ బాధ్యత ఉంది అని ప్రజలు భావిస్తున్నారు, ప్రజా ఉద్యమాలు భావిస్తున్నాయి. ప్రజలు, ప్రజా ఉద్యమాలు భావించటం మాత్రమే కాకుండా, భారతదేశాని కుండే రాజ్యాంగం కూడా భావిస్తున్నది, చాలావరకు. రాజ్యాంగం భావిస్తున్నది అంటే ఎవరో రాజ్యాంగాన్ని రాసిన వాళ్ళు భావించారు అని కాదు అర్థం. రాజ్యాంగం వెనకాల సామాజిక సంఘర్షణలుంటాయి, ఆకాంక్షలుంటాయి. ఆ ఆకాంక్షలూ, కోరికలూ ఒక రాజకీయ ప్రక్రియ ద్వారా రాజ్యాంగంలో భాగమవుతాయి కాబట్టి ఈరోజు అకస్మాత్తుగా మాకు ఈ బాధ్యత లేదు అని ప్రభుత్వాలు ప్రకటించటానికి వీలులేదు. అది కేవలం ఈనాటి ప్రజల ఆకాంక్షలకు వ్యతిరేకం మాత్రమే కాదు. గతంలో మన సమాజంలో ముందుకొచ్చిన ఉద్యమాలు, పోరాటాలు, ఆకాంక్షలు, వాటి వారసత్వాన్ని వమ్ముచేయటం, తిరస్కరించటం అవుతుంది. అందుకే ప్రస్తుత ప్రభుత్వ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా ఆందోళన చేయాల్సిన అవసరం చాలా ఉంది. గతంలో సాధించుకున్నటువంటి విలువలనూ, ప్రమాణాలనూ, హక్కులనూ కాపాడు కోవాల్సిన అవసరం చాలా ఉంది.

ఒక్కొక్క దశలో కొన్ని ఉద్యమాలు, పోరాటాలు ముందుకొస్తాయి. అవి కొన్ని హక్కు లనూ, ప్రమాణాలనూ, విలువలనూ ముందుకు తెస్తాయి. అవి వ్యవస్థలో రకరకాల రూపాలలో నిక్షిప్తమై కనిపిస్తాయి. వాటిని మనం కాపాడుకొన్నమేరకే ఇంకింత ప్రగతి, ఇంకింత అభ్యుదయం సాధించగలుగుతాం. సాధించుకొన్న ప్రగతిని కాపాడుకోలేకపోతే మళ్ళీ మళ్ళీ పాత వాటి కోసమే ఉద్యమాలు చేయవలసి వస్తుంది. ఇవ్వాళ మనల్ని ఆ స్థితికే నెట్టేస్తున్నారు. చాలా ప్రత్యక్షంగా ఇది కార్మిక రంగంలో జరుగుతోంది. కార్మిక చట్టాల్లో ఏ చట్టాన్నీ ఇప్పటి దాకా మార్చలేదు కానీ, ఆచరణలో వాటిని పాటించాల్సిన అవసరం లేదు అనే పద్ధతిలో మొత్తం లేబర్ డిపార్ట్‌మెంట్,

ప్రభుత్వమూ, కోర్టులూ వ్యవహరిస్తున్నాయి. సెంటర్‌లో స్టేబుల్ గవర్నమెంట్ అనేది ఏర్పడితే ఆ చటాల్ని కూడా మార్చేయవచ్చు. అప్పుడు కార్మికులు 50 ఏళ్ళక్రింద, 70 ఏళ్ళ క్రింద, నూరేళ్ళ క్రింద చేసిన పోరాటాలు మళ్ళీ చేయాల్సి వస్తుంది. 1990లలో, 21వ శతాబ్దంలో ఏమి పోరాటాలు చేస్తారంటే ఈ శతాబ్దపు పోరాటాలు కాదు, గతశతాబ్దపు పోరాటాలు చేసుకోవాల్సి వస్తుంది ఇంకొకసారి. అట్లే అన్ని రంగాలలో కూడా జరుగుతుంది. కాబట్టి సాధించుకొన్నటువంటి ప్రగతిని మనం కాపాడుకోవటం చాలా అవసరం. కాపాడుకుంటే మనం ఇంకింత ప్రగతిని భవిష్యత్‌లో సాధించుకోగల్గుతాం. దానికి ప్రాతిపదిక ఏర్పడుతుంది. ఇప్పటిదాకా మనం సాధించుకున్న వాటిల్లో ఒకటి ప్రభుత్వానికుండే ఈ సంక్షేమమనే బాధ్యత. సంక్షేమమనే దానిని కేవలం మనల్ని కాపాడటం అనే అర్థంలో తీసుకోవాల్సిన అవసరం లేదు. రాజ్యాంగంలోగాని, మామూలు ఆలోచనలోగాని అట్లా లేదది. కాపాడాల్సిందే. ప్రభుత్వమనేది, పరిపాలన వ్యవస్థ అనేది బలహీనులను కాపాడి తీరాల్సిందే. కాని సంక్షేమానికి అర్థం అదొక్కటే కాదు. పాజిటివ్‌గా కూడా దాన్నర్థం చేసుకోవచ్చు.

మన రాజ్యాంగంలో ఉన్నటువంటి ప్రియాంబుల్ - అంటే ముందుమాటలో ఎందుకోసం ఈ రాజ్యాంగం రాసుకోవడం జరిగింది, ఈ రాజ్యాన్ని ఎందుకోసం నెలకొల్పటం జరిగింది అనే వివరణ ఉంది. ఏదో పరిపాలించాలి, శాంతిభద్రతలు నెలకొల్పాలి, దేశ సమగ్రత సార్వభౌమత్వాలను కాపాడాలి, దానికోసం ఒక గవర్నమెంట్ కావాలి అని మాత్రమే కాదు. దానికి కొన్ని లక్ష్యాలు పెట్టుకున్నాం మనం - సామాజిక న్యాయం, ఆర్థిక న్యాయం, రాజకీయ న్యాయం. Justice Social Economical And Political అని వీటిని ప్రాతిపదికగా కలిగినటువంటి సామాజిక వ్యవస్థను నిర్మించటం కోసమే రాజ్యాంగాన్ని రాసుకున్నామని ఆనాడే చెప్పుకున్నాం. ఇట్లాంటి ప్రకటనలను బూటకమని కొట్టేయవచ్చు. కేవలం కొంతమంది ఆస్తిపరులు, భూస్వాములు, పెట్టుబడిదార్లు వాళ్ళ రాజ్యం నెలకొల్పడానికి బూటకంగా ఇవన్నీ రాసుకున్నారు అని కొట్టిపారేయొచ్చు. కాని దానివల్ల ప్రయోజనం పెద్దగా ఉండదు. ఇవన్నీ రాసుకోవాల్సిన స్థితి వచ్చిందీ అంటే, దాని వెనకాల ప్రజా ఉద్యమాల విజయాలు ఉన్నాయి, ప్రజల ఆకాంక్షలున్నాయి, ఆకాంక్షలు పెట్టిన ఒత్తిడి ఉంది, అవి సాధించుకొన్న విలువలున్నాయి. మన దృష్టి వాటి మీద ఉండాలి.

పరిపాలించే వాళ్ళు ఎంత నిజాయితీపరులనే దాని మీద కాదు. వాళ్ళలో నిజాయితీ ఉండొచ్చు, ఉండకపోవచ్చు. అది సాపేక్షికంగా మారుతూ ఉంటుంది

పరిస్థితులను బట్టి. వాళ్ళ సంగతెట్లా ఉన్నా, కొన్ని ఆదర్శాలనూ, కొన్ని విలువలనూ వ్యవస్థీకరించుకున్నామంటే దాని వెనకాల ఏదో ఒక రూపంలో ప్రజల విజయాలున్నాయి, పీడిత వర్గాల విజయాలున్నాయి, ఆ హక్కులు అవసరమైన ప్రజానీకం సాధించుకొన్నటువంటి విజయాలున్నాయి. వాటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని మనం దీనిని అర్థం చేసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంటుంది. అట్లా చూసినప్పుడు ఇది కేవలం కాపాడటం, క్షేమం చూడటం అనే అర్థంలో కాకుండా పాజిటివ్‌గా సామాజిక న్యాయం, ఆర్థిక న్యాయం, రాజకీయ న్యాయం - వీటిని సమకూర్చే సాంఘిక వ్యవస్థ, సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ వ్యవస్థ, దాని సాధన అనే విశాల లక్ష్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకున్నప్పుడే ఈ సంక్షేమ భావన మనకు అర్థం అవుతుంది. దానిని ఆర్టికల్ 38 క్లాజ్ 2లో ఇంకొంచెం నిర్దిష్టంగా చెప్పారు. 38 క్లాజ్ 2లో ఏమంటారంటే తన విధానాలను ప్రభుత్వం ఏ రకంగా రూపొందించుకోవాలంటే, ఆర్థిక అసమానతలు, స్థితి గతులలో అసమాన తలు, అవకాశాలలో అసమానతలు, సౌకర్యాలలో అసమానతలు - వీటిని తొలగించే దిశగా నడుచుకోవాలి అని అంటే హక్కులు కల్పించాలి, సదుపాయాలు కల్పించాలి, అవకాశాలు కల్పించాలి, సమానత్వం కల్పించాలి. మనం సంక్షేమాన్ని అర్థం చేసుకొనేటప్పుడు ఆ రకంగా అర్థం చేసుకోవాలి. ఎందుకంటే భారతదేశ చరిత్రలో నుంచి ముందుకొచ్చినటువంటి ఆదర్శాలు రాజ్యాంగంలోకి వచ్చిన స్వరూపం అది కాబట్టి. ఇట్లా చూసినప్పుడు, ఈ నలభై, యాభై ఏళ్ళలో ఏమయింది, ఈ రోజు ఏమవుతోంది? ప్రజల నుండి ముందుకొచ్చిన ఆకాంక్షలు ఏ విధంగా రాజ్యాంగ నిర్మాతల ఆలోచనలుగా మారాయి అనేది మనం చూసుకో వాల్సిన అవసరముంది. రాజ్యం అనేది, రాజ్యాంగం అనేది, రాజ్యవ్యవస్థ అనేది కేవలం ఆస్తిని కాపాడటానికి, స్వంత ఆస్తిని, ఆధిపత్యాన్ని కాపాడటానికి మాత్రమే ఉంది అనుకుంటే, అంటే ఒక వర్గం ఆధిపత్యాన్ని నిలబెట్టడం కోసం మాత్రమే ఉంది అనుకొంటే - దాని నిర్వచనాన్ని అక్కడికి మనం ముగించేస్తే, ఈ సంక్షేమ భావన - రాజ్యాంగంలో ఉండే రూపంలోనున్నా, వేరే ఏ రూపంలోనున్నా - అది మహా అయితే ఓ బూటకంగా, వర్గ ఆధిపత్యాన్ని నిలబెట్టుకోవడం కోసం ఉపయోగించే ఒక బూటకపు వాగ్దానంగా కనిపించవచ్చు లేదా ప్రజల ఒత్తిడి వల్ల తప్పనిసరియై వాళ్లు ఆమోదించిన విషయాలుగా కనిపించవచ్చు.

ఈ రెండవ విషయం కూడా కొంతవరకు విశ్లేషణలో సరిపోవచ్చు. ప్రజల ఒత్తిడి వల్ల తప్పనిసరియై వాళ్లు ఆమోదించారు....ఇష్టంలేకపోయినా అనేది కూడా కొంత

వరకు విశ్లేషణకు సరిపోవచ్చు. కాని నేననుకోవడం ఇంకొంచెం విశాలంగా దీనిని ఆలోచించాలని.

సామాజిక జీవితానికి సంబంధించిన ప్రతి వ్యవస్థా అది ఆర్థిక వ్యవస్థ కావచ్చు, రాజకీయ వ్యవస్థ కావచ్చు, కుటుంబ వ్యవస్థ కావచ్చు, ఏ వ్యవస్థయినా కావచ్చు, అది ఏ రూపంలో ఉండాలీ, ఏ విధంగా ఉండాలీ అనేదానికి సంబంధించి కొన్ని విలువలూ, కొన్ని ప్రమాణాలూ చరిత్రలో ముందుకొస్తుంటాయి. చరిత్ర పురోగమన క్రమంలోనే కాదు, చరిత్ర తిరోగమన క్రమంలో కూడా విలువలు ముందుకు వస్తాయి, విలువలు పతనం అవుతూ ఉంటాయి. ఈ విలువలు రావడానికి సమాజంలో వివిధ వర్గాల ఆధిపత్యం, ఆ ఆధిపత్యంపై ప్రతిఘటనా ప్రయత్నాలు - ఇవన్నీ దాని వెనకాల ఉంటాయి. రాజ్యానికి సంబంధించి గాని, ఆర్థిక వ్యవస్థకు సంబంధించి గానీ, వేరే ఏ వ్యవస్థకు సంబంధించి గానీ ఏయే విలువలు, ఏఏ ప్రమాణాలు ఆ సమాజంలో ఉంటాయి అనే దాని వెనకాల తప్పనిసరిగా వివిధ వర్గాలు, ప్రజా సమూహాలు, వాళ్ళ అవసరాలు, ఒత్తిళ్ళు ఉంటాయి. కాని ఈ విలువలూ, ప్రమాణాలూ కేవలం ఆ వర్గాల ప్రయోజనాల దగ్గరే ఆగిపోవు. అవి ఒకసారి ముందుకొచ్చిన తరువాత వాటికి ఒక అస్థిత్వం ఉంటుంది. సామాజిక ఆలోచనలో, చైతన్యంలో అవి ఒక భాగమవుతాయి. ఏ అవసరాల నుంచి అవి పుట్టాయో ఆ అవసరాలు తీరిపోయిన తరువాత కూడా ఈ విలువలు కొనసాగుతాయి, ఈ ప్రమాణాలు కొనసాగుతాయి. అవి ఆ సమాజం సాధించుకున్న నాగరికతా ప్రమాణానికి ఒక సూచికగా మిగులుతాయి. ఆ నాగరికత పతన మయినప్పుడు ఆ పతనంలో భాగంగా అవి కూడా పతనమవుతూ ఉంటాయి. అట్లా అర్థం చేసుకున్నప్పుడు రాజ్యమూ, రాజ్యవ్యవస్థ అనేది వర్గ ఆధిపత్యాన్ని కాపాడటం కోసం పుట్టిందే అని ఒప్పుకొన్నా అంతవరకే అర్థం చేసుకుని ఊరుకోలేం.

వివిధ వర్గాల ఆధిపత్యంలో తేడాలుంటాయి, ఆ ఆధిపత్యం చెలాయించే రూపాలలో తేడాలుంటాయి, దానికి ప్రతిఘటన ఉంటుంది, ఆ ప్రతిఘటన రకరకాల రూపాలు తీసుకుంటుంది, పాలకవర్గాల మీద రకరకాల ఒత్తిళ్ళు పెడుతుంది, కొత్త అవసరాలను ముందుకు తీసుకొస్తుంది. దాంతో ఏమవుతుందంటే రాజ్యం ఏమి చేయాలి, రాజ్యం ఏ విధంగా ఉండాలి అన్న దానికి సంబంధించి కొన్ని విలువలూ, ప్రమాణాలూ చరిత్రలో పుడుతూ ముందుకొస్తాయి. ప్రతి విలువ పుట్టుక వెనకాల ఏదో ఒక వర్గం, ఏదో ఒక గ్రూపు, ఎవరో ఒకరి ప్రయోజనాలు ఉండవచ్చు. కాని ఆ ప్రయోజనాలు తీరిపోయినా, ఆ ప్రయోజనాలు బలహీనమయిపోయినా సరే, ఈ విలువ

అనేది ఇతర ఆలోచనలలో, ఇతర అవసరాల కోసం, ఇతర ప్రయోజనాల కోసం, అది అట్లా కొనసాగుతూ ఉంటుంది. అది ఆ సమాజం సాధించుకొన్న నాగరికతకు ఒక ప్రమాణంగా నిలిచిపోతుంది. ఇది వెనుకకు పోవడానికి వీలు లేదు. ఇవి అవసరమైనటువంటి ఆ ఉద్యమాలు, ఆ పోరాటాలు, ఆ వర్గాలు, వర్గ ప్రయోజనాలు సమసిపోయినా ఈ విలువ మాత్రం వెనుకకు పోవడానికి వీలు లేదు అనేటటువంటి ఆలోచనా స్థాయి కూడా ఆ సమాజానికి వస్తుంది. మనం చరిత్రలో వెనక్కిపోతే, ఒకప్పుడు రాజ్యానికి ఒకే ఒక్క కర్తవ్యం ఉండేది. అదేమిటీ అంటే ఆ సమాజం దేన్నైతే ధర్మంగానో, చట్టంగానో భావిస్తుందో దానిని బలప్రయోగంతో అమలు చేయటం. అది క్రైస్తవ సాంప్రదాయమైనా, ఇస్లామిక్ సాంప్రదాయమైనా, హైందవ సాంప్రదాయమైనా రాజుగారి కర్తవ్యం ఏమిటీ అంటే ఆ సమాజం దేన్నైతే ధర్మం అని భావిస్తుందో అది బైబిల్ నుంచి రావచ్చు, ఖురాన్ నుంచి రావచ్చు, హిందూ ధర్మశాస్త్రాల నుంచి రావచ్చు, వేరే ఎక్కడ నుంచైనా రావచ్చు - దానిని దండ ప్రయోగంతో అమలు చేయటం. అక్కడ మనకు ఒక వర్గ ప్రయోజనమో, ఒక వర్గ ఆధిపత్యాన్ని కాపాడటమో మనకు స్పష్టంగానే కనిపిస్తుంది.

మన భారతీయ హైందవ సాంప్రదాయంలోని ధర్మశాస్త్రాలలోకి పోతే ఇతర దేశాల కంటే కూడా ఎక్కువగా దండ ప్రయోగాన్ని నమ్ముకున్నది అదే. ఇతర దేశాలలో బైబిల్, ఖురాన్, వాటి పవిత్రత....వాటిని ఎక్కువగా నమ్మారు. మన వాళ్ళు నమ్మలేదు అని గాదు, నమ్మారు. ఆ బెదిరింపును కూడా ఉపయోగించారు. కాని అంతకంటే ఎక్కువగా రాజు దండం ఉపయోగించాడు. దండమే రాజు, రాజే దండమని మనువు అంటాడు. వాడి చేతిలో నున్న లాఠి ఉందే అదే రాజు అన్నారు. లాఠీయే రాజు, రాజే లాఠీ. అంత దూరం పోయినటువంటి ధర్మ శాస్త్రకారులు వేరే సంప్రదాయంలో మనకు కనిపించరు, ఇస్లాంలో గాని, క్రైస్తవంలోగాని. అంటే వాళ్ళు చాలా మంచివాళ్ళు అని కాదు, తేడాలు చెపుతున్నాను. ఒక సమాజం దేన్నైతే నీతిగా భావిస్తుందో, ఆ నీతిని అమలు చేయటమే రాజు కర్తవ్యం అనే దశ నుంచి రాజ్యాని కుండే కర్తవ్యాలు క్రమంగా పెరుగుతూ వచ్చాయి, విస్తరణ చెందుతూ వచ్చాయి. అలాంటప్పుడు వాటిని కేవలం బూటకమని, కేవలం బుకాయింపని అర్థం చేసుకోవడం సరికాదు. నాగరికత పెరిగే క్రమంలో పరిపాలనా వ్యవస్థ అనే దానికి ఏమేమి కర్తవ్యాలుంటాయి, ఏమేమి విలువలు అది పాటించాలి, ఏమేమి ప్రమాణాలను పాటించాలి అనేది క్రమంగా విస్తరిస్తూ వచ్చింది. అట్లా ముందుకొచ్చిన ఒక్కొక్క ప్రమాణానికి, ఒక్కొక్క విలువకు వెనకాల ఏదో ఒక

వర్గం, అది పెట్టిన ఒత్తిడి ఉంటే ఉండొచ్చును గాని, ఆ వర్గాలు పోయాక, ఆ ఒత్తిడిలు పోయాక కూడా ఆ విలువలు మిగిలి పోతాయి. ఎందుకంటే అవి నాగరికతలో భాగమయిపోతాయి. అవి మానవ చైతన్యంలో భాగమయి పోతాయి. నైతికసంస్కృతిలో భాగమయిపోతాయి. అట్లా ముందుకొచ్చినటువంటి అనేక అంశాలలో ఇవ్వాళ మేము పౌరహక్కుల ఉద్యమంలో ఎక్కువగా చెప్పే రూల్ ఆఫ్ లా అనే కాన్సెప్ట్ ఒకటి.

రాజు అయినా, రాజ్యమయినా దండాన్ని ఇష్టం వచ్చినట్లు ప్రయోగించటానికి వీలులేదు. అందరూ ఒప్పుకొనే ఓ చట్టం సమాజంలో ఉండగా, ఆ చట్టం ప్రకారం మాత్రమే ప్రయోగించాలి. అందరూ ఒప్పుకొనే చట్టమంటే ఏమిటీ అంటే ప్రజలు ఓట్లు వేసి ఎన్నుకొనే అసెంబ్లీలూ, పార్లమెంట్‌లూ, వాళ్ళు తయారు చేసే చట్టాలు మాత్రమే అందరూ ఒప్పుకొనే చట్టం. ఇట్లా కొన్ని విలువలుంటాయి. ఇష్టానుసారం దండ ప్రయోగం చెయ్యచ్చు రాజు అనే పాతకాలపు విలువలు పోయి, ఒక చట్టం ప్రకారం మాత్రమే చేయాలనే విలువ ముందుకొచ్చింది. అది అక్కడితో ఆగిపోదు. ఆ చట్టం ఏ రకంగా ఉండాలి, ఏది బడితే అది చట్టం కావచ్చునా అంటే అట్లా కావడానికి వీలులేదు. ప్రాథమిక నియమాలు కొన్ని ఉంటాయి. సహజ హక్కులు కొన్ని ఉంటాయి. ఆ సహజహక్కులకు లోబడి మాత్రమే చట్టాలుండాలి, దానికి లోబడి మాత్రమే పరిపాలన సాగాలి అని ఒక విలువ ముందుకొస్తుంది. అట్లా రాజ్యమనేది ఏమి చేయవచ్చును, ఏమి చేయకూడదు, దాని కర్తవ్యాలేంటి, దాని విలువలేంటి, ప్రమాణాలేంటి అనేది చరిత్రలో మారుతూ వచ్చింది. దాంట్లో భాగంగా ఆధునిక కాలంలో 19వ శతాబ్దం, 20వ శతాబ్దంలో రెండు కొత్త కర్తవ్యాలు రాజ్యానికి వచ్చాయి. ఒక సమాజం దేన్నైతే నీతిగా, ధర్మంగా, చట్టంగా భావిస్తుందో దానిని బలప్రయోగంతో అదుపు చేయడం, అమలు చేయటం అనే కర్తవ్యంతో పాటు - అది పోలేదు, అది కొనసాగుతూనే ఉంది. అది చట్టానికి లోబడి మాత్రమే జరగాలి. ఆ చట్టం కూడా సహజ హక్కులకు లోబడి ఉండాలి అనేకాక ఈ పంథొమ్మిదో శతాబ్దం, ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో కొత్తగా ఏమొచ్చింది అంటే, ముఖ్యంగా వెనుకబడిన దేశాలలో అభివృద్ధి కర్తవ్యం వచ్చింది. రోడ్లు వేయాలి, రైల్వేలైన్లు వేయాలి, ఫ్యాక్టరీలు కట్టాలి, ఉత్పత్తి చేయాలి, భారీ పరిశ్రమలు నడపాలి, ఆర్థిక, పారిశ్రామిక, వ్యవసాయ అభివృద్ధి సాధించాలనే కర్తవ్యం కూడా రాజ్యానికి వచ్చింది. నేననుకునేది, ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో మూడవ ప్రపంచ దేశాలలో ఇది ముందుకొచ్చింది. ఇది రావడానికి కారణాలు లేవని నేను అనడంలేదు, రావడానికి చాలా కారణాలుంటాయి.

ఇక్కడి పెట్టుబడిదారీ వర్గం దగ్గర ఎక్కువ పెట్టుబడి లేదు, పాశ్చాత్య పెట్టుబడిదారులు చాలా బలంగా ఉన్నారు కాబట్టి వీళ్ళు తమ దగ్గర పెట్టుబడిలేని కారణంగా రాజ్యం మీద ఈ భారం పెట్టారు అనే విశ్లేషణ ఉంది. అది వాస్తవం కూడా కావచ్చు. కాని దానితో ఏమయింది అంటే రాజ్యానికి ఒక కొత్త కర్తవ్యం వచ్చింది. రేపు ఈ అవసరం తీరిపోయినా కూడా ఆ కర్తవ్యం అట్లాగే కొనసాగవచ్చు. ఎందుకంటే దానికి కొత్త కారణాలు, కొత్త భూమికలు లేదా మనుషుల ఆలోచనలలో, చైతన్యంలో, సామాజిక నీతిలో దానికో గుర్తింపు వచ్చేస్తే - అది అట్లా నిలిచిపోవచ్చు. పంచ వర్ష ప్రణాళికలు, ప్లానింగ్ కమీషన్, భారీ పరిశ్రమలు, రైల్వేలైనులు, రోడ్లు ఇప్పటికి కూడా ఎంత వదిలించుకున్నా, కొంత అభివృద్ధిని ప్రభుత్వం తానే చేస్తానని అనవలసి వస్తోంది. అట్లా ముందుకొచ్చిన వాటిలో ఒకటి సంక్షేమమనేది. ఇవ్వాళ మనం మాట్లాడుకునే టటువంటి ఈ విలువ దండంతో అణిచివేయడం మాత్రమే రాజు కర్తవ్యం అనే దానికి పూర్తి భిన్నమైన కర్తవ్యాన్ని తెచ్చిపెట్టింది. ఇది రావడానికి రకరకాల చారిత్రక కారణాలుంటాయి. వాటిలోకి మనం పోనవసరం లేదు. అది ఏమంటుంది అంటే చట్టాన్ని బల ప్రయోగంతో అమలు చేస్తే సరిపోదు, చేయాల్సిందే, కాని అది సరిపోదు. అభివృద్ధి తీసుకొస్తే సరిపోదు అది చేయాల్సిందే, కాని అదీ సరిపోదు. రాజ్యమనేది, రాజ్య వ్యవస్థ, పరిపాలనా వ్యవస్థ అనేవి ఏం చేయాలంటే సామాజిక సంక్షేమాన్ని కూడా చూడాలి. సామాజిక సంక్షేమాన్ని చూడటం అంటే అర్థం ఏంది? ఏమేమి పనులు చేస్తే సామాజిక సంక్షేమాన్ని చేసినట్టు అవుతుంది? అన్ని దేశాలలోనున్న సామాజిక సంక్షేమ భావనలను తీసుకుంటే కనిపించేదేమిటి అంటే అప్పటి సామాజిక, ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఎవరైతే బలహీనులుగా ఉంటారో, ఎవరైతే బహిష్కృతులుగా ఉంటారో, ఎవరైతే తిరస్కృతులుగా ఉంటారో, ఎవరికైతే హక్కులు లేకుండా, అవకాశాలు లేకుండా, సదుపాయాలు లేకుండా ఉంటారో.... వాళ్ళకు కొంత హక్కులు కల్పించడం గానీ, అవకాశాలు కల్పించడం గానీ, వాళ్ళ సంరక్షణ చూసుకోవడం గానీ, వాళ్ళ అణచివేతను వ్యతిరేకించడం గానీ - ఈ రకమైన కర్తవ్యాలు సంక్షేమ కర్తవ్యాలలో భాగంగా మారాయి. అది అమెరికాలో నల్ల జాతీయుల సంరక్షణ కావచ్చు, దాదాపు అన్ని దేశాలలో స్త్రీల సంరక్షణ కావచ్చు, భారతదేశంలోనైతే ఆదివాసులు, దళితులు, వెనుకబడిన కులాలు, స్త్రీలు, ఎవరెవరైతే ఆ సామాజిక ఆర్థిక వ్యవస్థలో బలహీనులుగా ఉంటారో, వాళ్ళ సంరక్షణ చూడవలసిన కర్తవ్యం ఒకటి రాజ్యానికి ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో ముందుకొచ్చి నటువంటి ఒక విలువ. రావడానికి కారణమేమైనా కావచ్చు - కార్మిక పోరాటాలు

నడిచినాయి, పీడిత వర్గపోరాటాలు నడిచినాయి, ఆ పోరాటాల నుంచి ముందుకొచ్చిన విలువలే ఇవన్నీ కూడా. ఇవ్వాళ రాజ్యమనే భావనలో ఇవన్నీ కూడా ఒక భాగం.

రాజ్యం అంటే పోలీసు కస్టడీ అంటే ఇవాళ ఒప్పుకొనే స్థితిలో ఎవ్వరూ లేరు. ఒకప్పుడు మీరు మనుధర్మ శాస్త్రం చదివినా, పాశ్చాత్య దేశాలలో దాని సమకాలీన చట్టంగాని, శాసనాలు గాని, వాటికి సంబంధించిన సిద్ధాంతాలు చదివినా రాజ్యమంటే పోలీస్‌స్టేషన్. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే రాజ్యమేమి చేస్తుందంటే పోలీసు డ్యూటీ, సైన్యం డ్యూటీ. దేశం సరిహద్దులను పరాయివాళ్ళ నుంచి కాపాడుతుంది, దేశం శాంతి భద్రతలను దేశం లోపలి తిరుగుబాటు దార్లు నుంచి, నేరాలు చేసే వాళ్ళ నుంచి కాపాడుతుంది. State is equal to Policeman. అది పోయిపోయి ఇవ్వాళ ఎక్కడి దాకా వచ్చిందంటే రాజ్యం కేవలం పోలీసు డ్యూటీ కాదు, ఒక రకంగా పోలీసు డ్యూటీకి విరుద్ధమైనటువంటి సంక్షేమ డ్యూటీ కూడా. ఒక రకంగా అని ఎందుకంటున్నానంటే, భద్రతను కాపాడే పోలీస్ డ్యూటీ కొన్ని సందర్భాలలో ఆ భద్రత వలన నష్టపోయేవాళ్ళ మీద, ఆ భద్రత వలన హక్కులు లేకుండా పోయేవాళ్ళ మీద అణచి వేతగా మారుతుంది. నాకు ఈ వ్యవస్థలో న్యాయంలేదు, నేను న్యాయం కావాలని బయటకు పోతే వాళ్ళు 144 సెక్షన్ ఉల్లంఘించావని లాఠీ ఛార్జీ చేస్తారు. ఫ్యాక్టరీలో ఉద్యోగాలు తీసివేస్తున్నారు. వేరే ఉద్యోగాలు కల్పించండంటే, పర్మిషన్ లేకుండా ఊరేగింపు తీస్తారా అని లాఠీ ఛార్జ్ చేస్తారు. భద్రతను కాపాడే డ్యూటీనే చివరకు ఏమవుతుంది అంటే అసమానతలు అనుభవించే వాళ్ళ మీద అణచివేతగా మారుతుంది. ఈ పోలీసు డ్యూటీతోపాటు దీనికి పూర్తి భిన్నంగా అసమానతలు అనుభవించే వాళ్ళ సంక్షేమం చూడటం కూడా రాజ్యం డ్యూటీయే అనే భావన ఈ రోజు రాజ్యం అనే కాన్సెప్ట్‌లో భాగం. నేననుకోవడం ఈ రకమైన కాన్సెప్ట్ బాగా బలపడే క్రమంలో రాజ్యమనేది ఇవ్వాల్టి అణిచివేత సాధనంగా కాకుండా, కాలక్రమంలో బలహీనమయిపోయే అవకాశం కూడా ఉంది. ఒక్కసారిగా మొత్తం పోవడం కాకుండా, కొత్త కొత్త విలువలు, ప్రజాస్వామికమైన విలువలు, నాగరికమైన విలువలు, మానవీయమైన విలువలు, దాంట్లో భాగమవాలనే ఒత్తిళ్ళు ఏవైతే ముందుకొస్తుంటాయో -అవే అంతిమంగా రాజ్యాన్ని బలహీనపర్చగలుగుతాయి. ఆ రకంగానే రాజ్యమనేది కాల క్రమంలో లేకుండా పోగలుగుతుందేమో. అది తరువాత సంగతి అనుకోండి.

అందువల్ల ఈ రోజు మనం సంక్షేమాన్ని గురించి మాట్లాడుతున్నాం అంటే, చారిత్రకంగా రాజ్యవ్యవస్థ అనేదానికి వచ్చిన ఒక నాగరికతా విలువ గురించి కూడా

మనం మాట్లాడుకుంటున్నాం అని. కేవలం ఇవ్వాళ్టి పేద ప్రజానీకం అవసరం గురించి మాత్రమే మాట్లాడటం లేదు. చరిత్ర క్రమంలో రాజ్యవ్యవస్థ అనేదానికి నూతనంగా వచ్చి చేరినటువంటి ఒక నాగరికతా విలువ గురించి మాట్లాడుతున్నాం. దానిని ఈ రోజు ఈ మానవ నాగరికతలో ఏ రాజ్యమూ కాదనటానికి వీలులేదు. ఎవరైనా కాదంటున్నారు అంటే అర్థం నాగరికతా క్రమంలో మనం సాధించుకున్న ఒక విజయాన్ని తిరస్కరించడం అవుతుంది.

కాని ఇవ్వాళ ఏమి జరుగుతోందంటే ఆ సంక్షేమమనే విలువను రాజ్యానికి లేకుండా చేసే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ఇరవయ్యవ శతాబ్దంలో రకరకాల వామపక్ష ఉద్యమాల నుంచి, ప్రజాఉద్యమాల నుంచి, కార్మిక ఉద్యమాల నుంచి ముందుకొచ్చినటువంటి ఈ భావన - వాళ్ళు దానిని ఏ రకంగా భావించుకున్నా, వాళ్ళ సిద్ధాంతాలలో దానికి ఏ రూపం ఇచ్చుకున్నా జరిగింది ఏమిటీ అంటే రాజ్యవ్యవస్థకు సంక్షేమమనే బాధ్యత ఒకటి ఉంది అనే నాగరికతా విలువ ముందుకొచ్చింది. దానిని కరక్ట్‌గా 20వ శతాబ్దం చివరి భాగంలోనే సంపూర్ణంగా తిరస్కరించడం జరుగుతోంది. అది కేవలం ఒక భారతదేశంలో మాత్రమే కాదు, ప్రపంచ వ్యాప్తంగా జరుగుతోంది. ఇవ్వాళ నూతన ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థ అని అమెరికా వాళ్ళు ఏదైతే మాట్లాడుతున్నారో, ఆ నూతన ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థ వెనుక ఒక రాజకీయ సిద్ధాంతం కూడా ఉంది. ఆ రాజకీయ సిద్ధాంతం ఏమిటి అంటే ప్రభుత్వం అనేది పోలీస్ డ్యూటీ మాత్రమే చేయాలి అని. మళ్ళీ వెనుకకు వెళ్ళిపోవడమన్నమాట. రాజ్యవవస్థ, పరిపాలనా వ్యవస్థ పోలీస్ డ్యూటీ మాత్రమే చేయాలి. మిగిలినవన్నీ కూడా ప్రైవేటుగా ఎవరి యోగ్యత, ఎవరి సామర్థ్యం, ఎవరికి చేతనైనది, ఎవరికి చేతగానిది వారికి విడిచిపెట్టాలి. అప్పుడే సమాజం బాగుంటుంది అనేటటువంటి సిద్ధాంతం ఈ రోజు అది మళ్లీ ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ముందుకొస్తోంది. అది ఇవ్వాళ మీకు ప్రపంచ బ్యాంకు వాళ్ళ సలహాలలో, ఇంటర్‌నేషనల్ మానిటరీ ఫండ్ వాళ్ళ సలహాలలో, అన్నిటికంటే మించి ఇవ్వాళ కొత్తగా వచ్చిన వరల్డ్ ట్రేడ్ ఆర్గనైజేషన్ - W.T.O వాళ్ళ సలహాలలో మనకు చాలా స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది.

W.T.O వాళ్ళ గురించి మనకింకా ఎక్కువ తెలియదు. భవిష్యత్తులో చాలా తెలుసుకోబోతాం. ఇవ్వాళ మనం World Bank, IMF అంటున్నాం గాని ఇంక ఐదేళ్ళ తరువాత W.T.O. అనే అంటాం. ఎందుకంటే వాళ్ళ మొత్తం ఆలోచనా విధానం అంతా కూడా దేశం లోపల, ప్రభుత్వాలకు సంక్షేమ బాధ్యత ఏమీ లేదు, మొత్తం

ప్రైవేటు పరం అని చెప్పడమే. సంక్షేమాన్ని ప్రైవేటు రంగానికి అప్పగించాల్సిందే. నువ్వు పోలీస్ డ్యూటీ మాత్రం చేస్తేచాలు. ప్రపంచ వాణిజ్యం పేరిట, World Trade పేరు మీద, ఈ ఆలోచనా విధానాన్ని వాళ్లు అమలు చేయటానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. GATT గురించి మనం మాట్లాడుకునేటప్పుడు - చాలా మంది వక్తలు చెప్పే ఉంటారు, GATT లో ప్రధానంగా అభ్యంతరకరంగా ఏముంది అని అంటే ప్రపంచ వాణిజ్యం పేరు మీద అంతర్గత రాజకీయ ఆర్థిక విధానాన్ని వాళ్ళు మార్చే ప్రయత్నం చేస్తున్నారని. GATT వారసత్వంగా W.T.O. ఉంది. ఇవన్నీ మనం దృష్టిలో పెట్టుకోవాలి.

ఇవ్వాళ మనం చంద్రబాబు గురించి మాట్లాడుకున్నా, దేవెగౌడ గురించి మాట్లాడు కున్నా, ప్రపంచం మొత్తం మీదనే ఈ శతాబ్దంలో ముందుకొచ్చిన ఒక బలమైన నాగరికతా విలువను తిరస్కరించడం జరుగుతోంది. అది ఏమిటి అంటే రాజ్య వ్యవస్థ అనేదానికి ఒక సంక్షేమ బాధ్యత ఉంది. సంక్షేమమంటే కేవలం కాపాడటం అనే నెగిటివ్ సెన్స్‌లో మాత్రమే కాకుండా - సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ అసమానతలను తొలగించడానికి తోడ్పడేటటువంటి అవకాశాలు కల్పించాలి, సదుపాయాలు కల్పించాలి, హక్కులు కల్పించాలి అనే పాజిటివ్ బాధ్యత. ఈ కర్తవ్యం భారత రాజ్యాంగంలో ఆర్టికల్ 38 క్లాజ్ 2లో ఒక ఆదేశిక సూత్రంగా ఉందని కూడా చెప్పి ఉన్నాను. నాంది ప్రస్తావనలో ఇది స్పష్టంగా ఉంది. రాజ్యాంగం రాసినప్పుడు రాజ్యాంగ పరిషత్‌లో దీనిమీద చాలా చర్చలు జరిగినాయి. అందులో ఈ ప్రస్తావన ఉంది. అంబేద్కర్ ఉపన్యాసంలోనే, ఆయన డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ చైర్మన్‌గా ఇచ్చినటువంటి ఉపన్యాసంలోనే - భారత రాజ్యాంగంలో మీలో చాలా మందికి తెలుసును - పార్ట్ 3, పార్ట్ 4 ముఖ్యమైనవి. పార్ట్-3లో ప్రాథమిక హక్కులుంటాయి. పార్ట్ 4లో ఆదేశిక సూత్రాలుంటాయి. పార్ట్ 3లో నున్న ప్రాథమిక హక్కులు కోర్టుల ద్వారా అమలు చేసుకోగలిగిన ప్రాథమిక హక్కులు. పార్ట్ 4లోని ఆదేశిక సూత్రాలు కోర్టుల ద్వారా అమలుచేసుకోలేము గాని, రాజ్యాంగం ఏమి చెపుతుందంటే, దేశ పరిపాలనలో వాటికి మౌలికమైన ప్రాధాన్యం ఉంది. They are fundamental to the governance of the country అంటుంది రాజ్యాంగం. ఈ ఆదేశిక సూత్రాలలో ఏముంటాయి అంటే మనమీ రోజు సంక్షేమం పేరు మీద ఏ హక్కులనైతే భావిస్తున్నామో, ఏ అవకాశాన్ని, ఏ సదుపాయాన్ని భావిస్తున్నామో అవన్నీ కూడా ఈ పార్ట్ 4లో ఉన్నాయి. పార్ట్ 3లో కూడా కొన్ని ఉన్నాయి. లేవనికాదు. కాని సంక్షేమానికి సంబంధించిన విషయాలు పార్ట్ 4లో ఎక్కువగా ఉన్నాయి. ఎందుకోసం వీటిని పెట్టాల్సి వచ్చింది? స్పెయిన్

రాజ్యాంగంలో మొట్టమొదట ఈ ఆదేశిక సూత్రాలనే చాప్టర్ ఒకటి పెట్టారట. తరువాత ఐర్లండ్ రాజ్యాంగంలో ఉండిందని, వాటిని చూసి మన భారత రాజ్యాంగంలో రాయడం జరిగిందని చెపుతారు. రాజ్యాంగ కర్తలు అన్ని రాజ్యాంగాలను చదివి రాశారు కాబట్టి, స్పానిష్ రాజ్యాంగం, ఐరిష్ రాజ్యాంగంలో ఉండేటటువంటి ఈ అంశాలను భారత రాజ్యాంగంలోకి తీసుకువచ్చారు.

ఎందుకు ఇవి అవసరమైనవి అనే విషయాన్ని మాట్లాడుతూ అంబేద్కర్ - మన రాజ్యాంగం ఏమి చేస్తుందంటే, పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యాన్ని భారతదేశంలో నెలకొల్పు తుంది అంటాడు. పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యానికి క్లుప్తంగా ఒక్క మాటలో అంబేద్కర్ ఇచ్చిన నిర్వచనం ఏమిటి అంటే ఒక మనిషికి ఒక ఓటు. అదొక్కటే కాదు కాని, క్లుప్తీకరించేటప్పుడు చాలా విషయాలు పోతాయి. ఇవ్వాళ 18సం॥ల వయస్సు దాటితే ఎవరికైనా ఒక ఓటు వస్తుంది. నువ్వు కోటీశ్వరుడు గాని, భిక్షకుడు గాని, ఎవరైనా గాని ఒక ఓటు నీకు వస్తుంది. కాని ఒక మనిషికి ఒక ఓటునిచ్చే ఈ పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యాన్ని దేనికోసం మనం నెలకొల్పు కున్నామంటే ప్రతి మనిషికీ ఒక విలువనిచ్చే ఆర్థికవ్యవస్థ కోసం నెలకొల్పుకొన్నాం అని అంబేద్కర్ అంటాడు. One man one Vote అనే ఈ పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం దేనికోసం అంటే One man one Value ఇచ్చేటటువంటి Economic Democracy సాధించడం కోసం వీనిని నెలకొల్పుకున్నాం అని అంటాడు ఆయన. Economic Democracy అంటే Social Democracy కూడా దాంట్లో కలిసే ఉంటుంది.

ప్రతి మనిషికి సమానంగా ఒక ఓటు ఇచ్చే ఈ పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ ప్రతి మనిషికి సమానంగా ఒకే విలువనిచ్చే ఆర్థిక వ్యవస్థకు దారి తీయాలి, ఆర్థిక సాంఘిక వ్యవస్థ దాకా దారితీయాలి. అందుకోసం దీనిని నెలకొల్పాం అని అంబేద్కర్ తన రాజ్యాంగ పరిషత్ ఉపన్యాసంలో అంటాడు. ప్రతి మనిషికి ఒక సమాన విలువనివ్వాలి అనే ఈ ఆదర్శం సాధన కోసం ప్రభుత్వం ఏమేమి చేయాలనేది మనం పార్ట్-4లోని ఆదేశిక సూత్రాల జాబితాలో రాసుకొన్నామని చెప్పి అంటాడు. అంటే ఈ రాజ్యాంగాన్ని రాసినప్పుడు రాజ్యాంగం రాయడమూ అంటే అంబేద్కర్ ఒక్కడే రాశాడని కాదు, అంబేద్కర్ గొప్పవాడే కాదని కాదు. నిజానికి కులనిర్మూలనా సిద్ధాంతవేత్తగా మాత్రమే అర్థం చేసుకోకుండా, ఒక రాడికల్ డెమోక్రాట్‌గా అర్థం చేసుకుంటే ఆయన ఆలోచనలు ఎంత విలువైనవో గుర్తించవచ్చు. అయితే వర్గపోరాటం నేపథ్యం నుంచి వచ్చిన సిద్ధాంతాలు మాత్రమే అలవాటు కావడం వల్ల భిన్నమైన సిద్ధాంతాలను

గౌరవించడం మనమింకా నేర్చుకోలేదు. అంబేద్కర్‌లాంటి రాడికల్ డెమోక్రాట్‌ని అర్థం చేసుకోవాలంటే కొంత భిన్నంగా ఆలోచించటం నేర్చుకోవాలి. ఆయన తన ప్రతిపాదనలలో ఈ One man one Value మాట అంటాడు. అయితే ఈ రకమైన ఆలోచనలు అంబేద్కర్‌కు రావడానికైనా, అప్పటి రాజ్యాంగ పరిషత్ ఆమోదించటానికైనా, దాని వెనకాల ఉన్న నేపథ్యం ఏమిటి అంటే భారత జాతీయ ఉద్యమం. కేవలం రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం కోసం జరిగిన ఉద్యమం కాదు అది. భారత జాతీయ ఉద్యమంలో కార్మిక పోరాటాలు, రైతాంగ పోరాటాలు, ఆదివాసీ పోరాటాలు, దళితుల పోరాటాలు, స్త్రీల పోరాటాలు, మైనారిటీల పోరాటాలు జరిగాయి. బ్రిటీషు వాళ్ళు బైటికి వెళ్ళిపోవాలనే రాజకీయ డిమాండ్‌లో భాగంగానే అవన్నీ జరిగాయి. ఇవ్వాళ క్లాసులలో చెప్పే పాఠ్య పుస్తకాలలో ఈ అంశాలు ఎక్కువగా రావు. రాజకీయంగా కాంగ్రెసు వాళ్లు జరిపిన జాతీయోద్యమం మాత్రమే ఎక్కువగా ప్రస్తావనకు వస్తుంది. దానితోపాటు, దానికి అనుసంధానంగా, ఒక్కొక్కప్పుడు దానిని విమర్శిస్తూ, దానిని వ్యతిరేకిస్తూ, ఇది సరిపోదు అని మాట్లాడుతూ అంబేద్కర్ గాని, కొన్ని సందర్భాలలో కమ్యూనిస్టులు గాని ఆ రకంగా నడచిన పోరాటం అంతా కూడా మన పాఠ్యాంశాలలో భాగం కాలేదు. ఇప్పుడిప్పుడు మార్పులు వస్తే నేను చెప్పలేను. నేను క్లాసు పుస్తకాలు చదివి చాలా కాలం అయింది.

ఈ ఒత్తిళ్ళ ఫలితంగానే రాజ్యాంగ పరిషత్ ప్రతిమనిషికీ సమాన విలువనిచ్చే ఆదర్శం మనకుండాలని భావించింది. Social, Economical, Political Justice ను ఇవ్వగల Preamble ఎదైతే రాసుకొన్నారో దానిని అంబేద్కర్ One Man One Value అంటాడు. ఆ రకమైనది రావాలి అనంటే మనం ఏదో ఒక రాజ్యాంగాన్ని రాసుకొని - కేంద్రానికి ఈ అధికారాలుంటాయి, రాష్ట్రానికి ఈ అధికారాలు ఉంటాయి, ఇది కేంద్రం లిస్టు, ఇవి రాష్ట్రాల లిస్టు, ఇది ఎగ్జిక్యూటివ్, ఇది జ్యుడీషియల్, ఇది లెజిస్లేచర్ - ఇట్లా రాసుకొన్న రాజ్యాంగం సరిపోదు. అట్లా రాసుకుంటే మనం కోరుకునే ప్రతి మనిషికి సమాన విలువనిచ్చే సమాజం వస్తుందని నమ్మకమేముంది? మనం ఈ రాజ్యాంగం దేనికోసం రాసుకున్నామని చెప్తున్నామో - ఆ సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ న్యాయం వస్తుందనే నమ్మకమేముంది? Administrative Constitution మాత్రమే రాసుకుంటే, పరిపాలనా పరంగా విధుల విభజన, అధికారాల విభజన, అధికారాల పరిమితులు - ఇవి మాత్రమే రాజ్యాంగంలో రాసుకుంటే సరిపోదు. కాబట్టే మనం అనుకున్న లక్ష్యాన్ని సాధించేటటువంటి వాటిని కూడా రాసుకోవాలని చెప్పి ఈ ఆదేశిక

సూత్రాల జాబితా రాయడం జరిగింది. దాంట్లో మనం ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లుగా దాదాపుగా సంక్షేమమనే పేరు మీద మనం ఏయే విషయాలను ఈ రోజు డిమాండ్ చేస్తున్నామో, సంక్షేమ రాజ్యమనే భావనలో రాజ్యానికి ఏఏ బాధ్యతలు ఉన్నాయని చెప్పి అనుకుంటున్నామో, అవన్నీ కూడా ఉన్నాయి. ఏ రూపంలో ఉన్నాయంటే, దేశ పరిపాలనకు ఇవి మౌలికం, ఇవి ప్రాథమికం అనుకునేలా. అంటే వీటి వెలుగులో దేశ పరిపాలన సాగాలి. వీటిని సాధించే రీతిగా దేశ పరిపాలన సాగాలి. ఏ పార్టీ అయినా పరిపాలించవచ్చు. అది ఏ రకంగానైనా సాధించవచ్చు. అంబేద్కర్ ఆ మాటే అంటాడు. సమానత్వం ఏ రకంగా రావాలి అనే దానిలో భిన్నమైన అభిప్రాయాలున్నాయి. ముందే ఒక సోషలిష్టు రాజ్యాంగాన్ని రాసేసి దానిని బల ప్రయోగంతో అమలు చేస్తే ఆ రకంగా సమానత్వం వస్తుందని నమ్మేవాళ్ళు కొంతమంది ఉన్నారు. ఏక పార్టీ నియంతృత్వం ద్వారా వస్తుందని నమ్మే వాళ్ళు కొంతమంది ఉన్నారు. వేరే రూపాన వస్తుందని నమ్మేవాళ్ళు కొంతమంది ఉన్నారు.

ప్రతి మనిషికి సమాన విలువనిచ్చే సమాజాన్ని ఏ రూపంలో సాధించుకోవాలో మనం ప్రజానీకానికి వదిలేద్దాం. దానికోసం రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఇద్దాం. ప్రతి మనిషికీ ఒక ఓటునిచ్చే రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఇచ్చి దీని ద్వారా మీరే ఏ రూపంలో ప్రతి మనిషికి సమాన విలువనిచ్చే ఆదర్శ సమాజాన్ని సాధించుకోవచ్చునో మీరే నిర్ణయించుకోండి అని ప్రజలకు వదిలేద్దాం. కాని ఈ ఆదర్శాన్ని మాత్రం రాజ్యాంగంలో పెడదాం అన్నాడు. ఏ పార్టీ అయినా నాది ఈ మార్గం, నాదింకొక మార్గం అని చెప్పుకోవచ్చు. ఆ మార్గాలను బట్టి ప్రజలు ఎన్నుకోవచ్చు. కాని ఈ ఆదర్శాన్ని మాత్రం రాజ్యాంగంలో పెడదాం అన్నాడు. అంటే పాపం వాళ్ళు ఆ రోజు అట్లా పెడితే అది ఉంటుందనో, రాజకీయాలలోకి వచ్చే వాళ్ళందరూ దానిని గౌరవిస్తారనో, దానికి భిన్నంగా నడుచుకుంటాం అనే బి.జే.పి. లాంటి పార్టీ రాదనో, దీనికి భిన్నంగా నడుచుకుంటాం అని ఏ పార్టీలు అనవనో ఆ రోజు నమ్మినట్టుంది. మొత్తానికి అయితే ఒక విశ్వాసంతో వాళ్ళు - జాతీయోద్యమం మిగతా ఉద్యమాల నుంచి ముందు కొచ్చిన ఉత్సాహం ఉంటుందిగా, ఆ ఉత్సాహంతో వాళ్ళు - రాజ్యాంగంలో గట్టిగా రాసేస్తే అందరూ దానిని గౌరవిస్తారని అనుకొన్నారు పాపం. వాళ్ళను మనం తప్పుపట్టాల్సిన అవసరం లేదు. తప్పు ఏమన్నా ఉంటే మనదే. అంటే ఆ ఒత్తిడిని మనం కొనసాగించలేక పోయాం. ఆ రోజు రాజ్యాంగ నిర్దేశకుల మీద ప్రజల ఉద్యమాల నుంచి, ఆకాంక్షల నుంచి ఎంత ఒత్తిడి వచ్చిందో, అంత ఒత్తిడిని మనం కొనసాగించలేక పోతున్నాం. మొత్తానికి

ఈరోజు అది మన తప్పయితే కావచ్చు. ఆ రకంగా ఈ ఆదేశిక సూత్రాల జాబితా రాయడం జరిగింది. దాని ప్రక్కనే ప్రాథమిక హక్కుల జాబితా ఉంటుంది. అవి Enforciable by Courts. ఈ ప్రాథమిక హక్కుల జాబితాలో అప్పటికి భారతదేశంలో ఉన్నటువంటి స్వంత ఆస్తి వ్యవస్థ, స్వంత వ్యాపారాల వ్యవస్థ - వీటికి కూడా చోటు కల్పించడం జరిగింది.

పార్ట్-3లో ఉండే ప్రాథమిక హక్కులలో అత్యవసర మైనటువంటి ప్రాథమిక హక్కులతో పాటు, నాగరిక సమాజం వచ్చిన తరువాత ఈ హక్కులు తప్పనిసరిగా ఉండాలి అనే విలువ ఒకటి వచ్చేసింది. Rule of lawలో భాగంగా ఎవ్వరినీ కూడా అక్రమంగా శిక్షించటానికి వీలులేదు, ఎవ్వరినీ కూడా క్రూరంగా శిక్షించడానికి వీలులేదు, భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛ తొలగించటానికి వీలులేదు, సంఘాలు పెట్టుకునే హక్కు ఉండాలి, సమావేశాలు పెట్టుకునే హక్కు ఉండాలి. ఈ రకమైన నాగరికతకు తప్పనిసరి అవసరమైన అన్ని హక్కులతో పాటు, ఈ పార్ట్ 3లో సొంత ఆస్తి హక్కును ఒక ప్రాథమిక హక్కుగా, ఇష్టమొచ్చిన వ్యాపారం చేసుకోవడం కూడా ఒక ప్రాథమిక హక్కుగా ఈ రెండూ దాన్లో చేర్చడం జరిగింది. స్వంత ఆస్తి ఇష్టమొచ్చిన వ్యాపారం చేసుకోవడం అనేవి ప్రాథమిక హక్కులుగా పెట్టేసి, వాటిని కోర్టుల ద్వారా అమలు చేయించుకోవచ్చు అని అవకాశం ఇచ్చేసి, ఆదేశిక సూత్రాలలో సంక్షేమమనే దాన్ని - దాంట్లో ముఖ్యమైనవి ఆర్టికల్ 38,39 - పెట్టేసి, వాటిలో సమానత్వం దిశగా ప్రభుత్వం కృషి చేయాలి. సమాన అవకాశాలు, సమాన ప్రతిపత్తి, సమాన స్థితిగతులు, సమాన సదుపాయాలు, సమాన సౌకర్యాలు - వీటి దిశగా ప్రభుత్వం తన విధానాలను రూపొందించాలి అని పెట్టేస్తే, రాగల సమస్యలేమిటి అనేవి రాజ్యాంగం రాసినప్పుడు వాళ్ళకు స్పష్టంగా అర్థం కాలేదు. తరువాత స్పష్టంగా అర్థం అవుతూవచ్చాయి.

సంక్షేమం కోసం ఏ చట్టం చేసినా నా వ్యాపార స్వేచ్ఛ దెబ్బ తినింది అని, ఆర్థిక అవకాశాల కోసం, ఆర్థిక సమానత్వం కోసం ఏ చట్టం చేసినా నా ఆస్తి హక్కు దెబ్బతినింది అని అవతల వైపు నుంచి వాదనలు రావడం మొదలుపెట్టినాయి. దాంతో చాలా కాలం పాటు భారత రాజ్యాంగానికి సంబంధించి కోర్టులలోగాని, బయటగాని, రాజకీయాలలో గాని - మీలో కొంత వయస్సు ఎక్కువున్న వాళ్ళకు - ఇందిరాగాంధీ కాలంలో చర్చ జ్ఞాపకం ఉంటుంది. మేమంతా అప్పుడు హై స్కూలు అయిపోయి, కాలేజీలో చేరుతున్న కొత్త. నేనైతే గొప్ప ఇందిరాగాంధి అభిమానిని పియుసిలో చేరిన కొత్తలో. ఏమంటే ఆమె పెట్టుబడిదారులను దెబ్బతీసిందని. నేను ఎస్ఎస్ఎల్సి పూర్తి

చేసిన సంవత్సరంలో ఆమె బ్యాంకులను జాతీయం చేసింది. బ్యాంకులను జాతీయం చేసి మొత్తం బిర్లా టాటాల పెట్టుబడి అంతా ప్రభుత్వం చేతిలో పెట్టి మనకంతా ఇచ్చేస్తుంది, ప్రజలందరికీ ఇచ్చేస్తుంది అని చెప్పి ఆశ పడిన వారిలో నేను కూడా ఉన్నాను. ఆ రోజులలో ఇందిరాగాంధి దాన్ని బాహాటంగా సమాజం చర్చగా పెట్టింది. ఏమని పెట్టింది అంటే ఈ రాజ్యాంగంలోని పార్ట్-3 అనేది దుర్మార్గమైనది. పార్ట్-4 గొప్పది. కాని కోర్టులు ప్రాథమిక హక్కుల పేరుమీద ఆదేశిక సూత్రాలను దెబ్బ తీస్తున్నాయి అని చెప్పింది. కాని ప్రాథమిక హక్కులలో ఉండే స్వంత ఆస్తిహక్కు, వ్యాపార హక్కు అనే వాటి మీద చర్చ పెట్టలేదు. ప్రాథమిక హక్కులు నాకు అడ్డం అని మాత్రమే చెప్పింది. అని చెప్పి ఎమర్జెన్సీ కూడా పెట్టింది చివరకు. అప్పుడు చాలా మందికి అర్థం అయింది. ఆమె మాట్లాడిందేమిటి, చేసిందేమిటి? ప్రాథమిక హక్కుల లోని ఆస్తిహక్కు, వ్యాపార స్వేచ్ఛ అనేవి తప్పనిసరిగా - సంక్షేమానికి, సామాజిక సమానత్వానికి, ఆర్థిక సమానత్వానికి, ప్రజాస్వామ్య పురోగమనానికి ఆటంకమే. కాని మొత్తంగా ప్రాథమిక హక్కులన్నీ నాకడ్డం వస్తున్నాయి అని చెప్పి ఆమె ఎమర్జెన్సీ పెట్టింది. అప్పట్లో పెద్ద సంవాదం రాజకీయాలలో నడిచేది.

సంక్షేమాన్ని సాధించటానికి ప్రభుత్వం ఏమి చేసినా వాళ్ళు హక్కుల పేరు మీద కోర్టుకు పోతున్నారు. కొన్ని ఘటనలు జరిగినవి అట్లా. అయితే అన్ని హక్కులూ కాదు. ఆస్తి హక్కు ఆర్టికల్ 31లో ఉండేది. తరువాత ఇందిరాగాంధి దానిని తీసివేసింది. ఆర్టికల్ 31 ప్రకారం ఆస్తి ఒక ప్రాథమిక హక్కు. ఆస్తి ప్రాథమిక హక్కు అంటే అందరికీ ఆస్తి ఉండాలను కునే హక్కు అనుకోవచ్చు ఎవరైనా. అందరికీ ఆస్తి ఉండాలనే హక్కు ఉంటే అభ్యంతరం లేదు. కాని అందరికీ ఉండకపోవడమే ఆస్తి కుండే ప్రత్యేక లక్షణం. ఆస్తి ప్రాథమిక హక్కు అంటే అర్థం ఏమిటంటే ఆస్తి ఉన్నవాడి నుంచి ఆ ఆస్తి పీకెయ్యటానికి వీలు లేదు. అది ప్రాథమిక హక్కు. అది ఆర్టికల్ 31లో ఉండేది. అట్లాగే ఆర్టికల్ 19 క్లాజు 1, సబ్ క్లాజు G లోనో, దేంట్లోనో వ్యాపార స్వేచ్ఛ ఉంది. ఇష్టమొచ్చిన వృత్తిగాని, ఇష్టమొచ్చిన వ్యాపారం గాని చేసుకోవచ్చు అని. వృత్తి, వ్యాపారం కలిపేసేసరికి ఇష్టమొచ్చిన వృత్తి చేసుకోవడ మనేది మంచి హక్కే కదా, నాకు ఇష్టమొచ్చిన వృత్తి నేను చేసుకుంటే, నీవు చేసుకోటానికి వీలు లేదు అని ఆదేశాలు పెడితే నాకు కోపం వస్తుంది కదా అనుకున్నాం. కాని నా వ్యాపారం దెబ్బ తీసే పని ప్రభుత్వం చేస్తే నా హక్కు దెబ్బ తినిందని నేనంటాను అని వ్యాపారస్తులు ఒకసారి కోర్టుకు పోయారు. ఎప్పుడంటే కనీస వేతనాల చట్టం చేసినప్పుడు. కనీస వేతనాల

చట్టాన్ని 1948లో మొదటిసారి చేశారు. అంటే 1947లో స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది, 1948లో దీన్ని చేశారు. ఇంకా రకరకాల ఉద్యమాలు పోరాటాలు నడుస్తున్నాయి. స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది కేవలం ఢిల్లీలో సర్దార్ పటేల్, జవహర్ లాల్ నెహ్రూలకు పదవులు రావటానికి కాదు, మాకూ హక్కులు కావాలని ప్రజలు కోరుతున్నారు. కాబట్టి కనీస వేతనాల చట్టం చేశారు. వెంటనే కోర్టుకు పోయారు పెట్టుబడిదారులు. నాకు వ్యాపార స్వేచ్ఛ ఉందని నీవు అంటున్నావు. నా వ్యాపారం స్వేచ్ఛగా చేసుకోవాలంటే కూలి వాళ్ళకు నేను ఎంత ఇవ్వగలిగితే అంత ఇస్తాను. కూలివాడికి ఇంత ఇవ్వవలిసిందే నువ్వు అంటే నా వ్యాపారం దెబ్బ తిని, నా వ్యాపార స్వేచ్ఛ పోయినట్టే. మరి వాడికి కనీస వేతనాలు ఇయ్యాలని ప్రాథమిక హక్కులలో ఉందా, లేదు. అది ఆదేశిక సూత్రాలలో ఉంది. ఆదేశిక సూత్రాలలో ఆర్టికల్ 43 ఏదో ఉంది, నెంబర్ గుర్తులేదు - తరువాత చెపుతాను కావాలంటే - మీకు దాంట్లో ఏముంటుంది అంటే Living Wage ఉండాలి అని ఉంది. కనీస వేతనం కాదు, బతికే వేతనం ఉండాలి అని ఉంది. అదొక ఆదేశిక సూత్రం.

ఇప్పటికీ మన భారత దేశంలో ట్రేడ్ యూనియన్స్ చాలా కాలంగా కనీస వేతనం కాదు, బ్రతికే వేతనం కావాలి అని ఆందోళన చేస్తున్నాయి. ఈ కనీస వేతనం అంటే అర్థమేమిటంటే, దాన్ని వీళ్ళు ఎట్లా లెక్క పెడ్తున్నారంటే - ఒక భార్య, భర్త, ఇద్దరు ముగ్గురు పిల్లలు ఉంటే అందరికీ తిండి తినడానికి సరిపోయినంత వస్తుందా లేదా అని లెక్క పెడుతున్నారు. తిండి మాత్రమే బ్రతుకు కాదు, Living Wage అంటే అర్థమేమిటి అంటే తిండి, బట్ట, చదువు, వైద్యం, కొంచెం శుభ్రంగా ఉండే పరిసరాలు. ఇవన్నీ లెక్క పెట్టుకుంటే Living Wage అవుతుంది. కాని బ్రతికే వేతనం ఉండాలనేది ఆదేశిక సూత్రం మాత్రమే. దేశ పరిపాలనలో అది ప్రాథమికమే కాని అది హక్కు కాదు. ఏది హక్కు? వ్యాపార స్వేచ్ఛ హక్కు. వ్యాపారస్వేచ్ఛ హక్కు కాబట్టే కనీస వేతనాలు, బ్రతికే వేతనాలు చట్టంకాదు, కనీస వేతనాల చట్టం చేసినా కూడా నా వ్యాపార స్వేచ్ఛ దెబ్బతిందని కోర్టుకు పోతే అది కరక్టే గదా అని కోర్టులు అన్నాయి. అట్లా జరిగినప్పుడు - అంటే ఆదేశిక సూత్రాల అమలుకు, ఆర్థిక అవకాశాలకు, ఆర్థిక పురోగమనం, ఆర్థిక సమానత్వం, కనీసవేతనాలు - వాటికి వ్యాపార స్వేచ్ఛ, ఆస్తి హక్కు అడ్డం వచ్చినప్పుడంతా కూడా కోర్టులు వ్యాపార స్వేచ్ఛనూ, ఆస్తి హక్కునూ రక్షిస్తూ వచ్చేటప్పటికి, ఇందిరాగాంధి రాజకీయాలకు ఒక భావజాలం దొరికింది. ఆమెకు ఏమి దొరికింది అంటే - నాకు ప్రాథమిక హక్కులు అడ్డం వస్తున్నాయి దేశాన్ని డెవలప్

చేద్దామంటే. నేను ప్రజలకు మేలు చేద్దామంటే ప్రాథమిక హక్కులు అడ్డం వస్తున్నాయి, ఆ హక్కులు తీసి వేయాలి. ఎమర్జెన్సీ పెడతాను అంది. అప్పట్లో చాలా చదువుకున్నటువంటి కమ్యూనిస్టు మేధావులు కూడా - ముఖ్యంగా CPI పార్టీకి చెందిన వాళ్ళు - ప్రాథమిక హక్కులు అన్నింటినీ తిట్టాల్సిన అవసరం లేదు. వాటిలో మంచి హక్కులు చాలా ఉన్నాయి, వాటిలో ఆస్తి హక్కు ఒక్క దాని మీద మాట్లాడమంటే ఆమె మొత్తం ప్రాథమిక హక్కులు పీకేస్తానంటూ ఉంది అని చెప్పడానికి కూడా, ఆపాటి విజ్ఞత కూడా లేకుండా పోయింది ఆ రోజులలో. ఆమెను వామపక్ష మేధావులు ఎవరూ తప్పు పట్టలేదు. ఎమర్జెన్సీని కూడా సమర్థించారు.

అయితే ఏమవుతూ వచ్చిందంటే కాలక్రమంలో ఈ ఘర్షణ ఫలితంగా కోర్టుల వైఖరి క్రమంగా మారుతూ వచ్చింది. ఇందిరాగాంధి తన రాజకీయాల కోసమే అనుకోండి, ప్రజల ఒత్తిడి వల్లే అనుకోండి, ప్రజా ఉద్యమాల ప్రభావమే అనుకోండి, మొత్తానికైతే ఎక్కడ నుంచి ప్రభావం పడింది అనేది ఒక అంశమైతే, అది ఏ మార్పు తీసుకొచ్చింది అనేది ఇంకొక అంశం. ఆ తేడా పాటించాలని మొదట్లో కూడా చెప్పాను. ఆ వచ్చిన మార్పు కేవలం ఒక వర్గం ప్రయోజనం కోసం వచ్చింది అని ఫుల్‌స్టాప్ పెట్టేస్తే మనకు ఆ మార్పు పూర్తిగా అర్థంకాదు. ఆ రకంగా వచ్చిన మార్పు ఆ తరువాత ఒక నాగరికతా విలువగా ఏరకంగా అది వ్యవస్థీకృతం అవుతుంది, అది ఏ రకంగా ఒక విలువగా సమాజంలో మిగిలిపోతుంది, అది ఏ రకంగా సామాజిక జీవితాల్ని తీర్చి దిద్దుతుంది, రూపొందిస్తుంది అనేది చాలా ముఖ్యమైన అంశం. అది ఎక్కడ నుంచి పుట్టింది అనే అంశం ఒక్కటేకాదు - ఇందిరా గాంధి రాజకీయాలా - ఆమె కుటుంబ రాజకీయాలా, నియంతృత్వ రాజకీయాలా - మొత్తానికి కొన్ని మార్పులను ఆమె చేసింది. నిజానికి జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ కాలం నుంచే కొన్ని మార్పులు వస్తూ వచ్చినాయి. మనవాళ్ళు ఆదేశిక సూత్రాల అమలు కోసం చేసిన మొట్ట మొదటి పని భూసంస్కరణలలో మొదటి మెట్టు.

మన దేశంలో భూసంస్కరణలు మూడు దఫాలుగా జరిగాయి. మొదటిది జాగీరులు, ఈనాముల్ని రద్దు చేయడం. Estates Abolition అంటారు. రెండవది కౌలుదారీ చట్టం. అంటే కౌలుదారులకు భద్రత కల్పించే చట్టం. మూడవది భూ గరిష్ట పరిమితి చట్టం లేదా Land Ceiling చట్టం. మూడు దశలలోనూ మా ఆస్థి హక్కు పోయిందని చెప్పి అడ్డురావడం మొదలుపెట్టారు భూస్వాములు. జాగీర్దార్లు, జమీందార్లు, ఈనాందార్లు, తాలుకుదార్లు రకరకాల పేర్లతో ఉండేవాళ్ళు ఒకప్పుడు.

వాళ్ళందరూ పండించే రైతుకూ, పన్ను వసూలు చేసుకునే ప్రభుత్వానికీ మధ్యన Intermediates గా ఉంటారు. ఒక 30, 40 గ్రామాలలో పండించే రైతులందరూ, ఆ గ్రామాల మీద పెత్తనం చేసే జమీందారులకు, జాగీర్దారులకు పన్నులు చెల్లిస్తే వాళ్ళు దాన్లో కాస్త ఉంచుకుని మిగిలిన దాన్ని ప్రభుత్వానికి ఇస్తారు. అంటే రైతుల శ్రమ పన్నుల రూపంలో ప్రభుత్వానికే కాకుండా వీడికి కూడా పోతుందని మొత్తం రద్దు చేశారు. వెంటనే కోర్టుకు పోయారు జమీందార్లు, జాగీర్దార్లు. పోయి ఏమన్నారూ, మా ఆస్తి హక్కు పోయిందన్నారు. ఆర్టికల్ 19, ఆర్టికల్ 31, ఆర్టికల్ 14కింద, 14 ఏమంటుంది? చట్టం అందర్నీ సమానంగా చూడాలంటుంది. చట్టం అందర్నీ సమానంగా చూడాలని చెపుతూ జాగీర్దారులైన మాకు నష్టం చేస్తే ఎట్లా అని జాగీర్దార్లు కోర్టుకు పోయారు. చట్టం అందర్నీ సమానంగా చూడాలంటుందని సమానత్వం లేని వాళ్ళు కోర్టుకు పోలేదు. ఉన్నవాళ్ళు పోయారు కోర్టుకు. నువ్వు జాగీర్లను మాత్రమే రద్దు చేస్తే ఎట్లాగ, మిగిలిన ప్రైవేటు ఆస్తులను అంతా అట్లాగే పెట్టి అని వాళ్ళు కోర్టుకు పోయారు. సుప్రీంకోర్టు అప్పట్లో ఆర్టికల్ 14, ఆర్టికల్ 19, ఆర్టికల్ 31 అన్నీ ఉల్లంఘింప బడ్డాయి అని కొట్టేస్తే, ఆ తర్వాత రాజ్యాంగాన్ని సవరించారు. నేను ఎందుకు చెబుతున్నానంటే ఈ మాట సంక్షేమానికీ ఆస్తి హక్కుకీ ఘర్షణ చాలాకాలం పాటు ఒక ముఖ్యమైన ఘర్షణగా ముందుకు వచ్చింది. మొదట్లో ఆస్తి హక్కే ప్రధానమని కోర్టులు అంటూ వచ్చాయి. పార్లమెంటు, కాలక్రమంలో కోర్టులు కూడా వైఖరి మార్చుకొని ఆస్తి హక్కుకు ప్రాముఖ్యం తగ్గించి తగ్గించి ఇవాళ్టి భారత రాజ్యాంగ పరిస్థితి ఏమిటంటే ప్రజా సంక్షేమం కోసం -అంటే ఆదేశిక సూత్రాలు పార్ట్ 4 లో ఉన్నటువంటి ఏ అంశం కోసమైనా - ప్రభుత్వం ఏం చేసినా సరే ఆస్తి వ్యాపార హక్కులకు అది ఆటంకమని చెప్పి కోర్టులు కొట్టేయడానికి వీలులేదు. ఇవాళ్టి పరిస్థితి అది. ఇది చెప్పడం కోసం ఈ చరిత్ర చెబుతున్నాను.

దీన్ని గురించి ఇంతసేపు ఎందుకు చెప్పుకోవాలంటే ప్రభుత్వం ఈ రోజు - మేమేం చేయాలి డబ్బులు లేవు మా దగ్గర - మీరు గనక తాగకపోతే నా దగ్గర రెవిన్యూ లేదు, రోడ్లు వేద్దామంటే పైసలు లేవు, బిల్డింగులు కడదామంటే పైసలు లేవు, స్కూళ్లకు పైసల్లేవు అనడానికి వీల్లేదు. రోడ్లు వేయటం, స్కూళ్ళు వేయడం, మద్యపానం నిషేధించడం, పేదవాళ్లకు స్కాలర్‌షిప్‌లు ఇవ్వడం - ఇవన్నీ కూడా ఆదేశిక సూత్రాలలోని సంక్షేమ బాధ్యతలు. ఆదేశిక సూత్రాల అమలు కోసం ప్రభుత్వం ఏ చర్య చేపట్టినా అది ఎవ్వరి ఆస్తికీ వ్యాపారానికీ అడ్డమొస్తుందని కోర్టుకు పోవడానికి వీలులేదు. కోర్టులు

ఒప్పుకోవు. అదీ ఇవాళ్టి పరిస్థితి. ఇది చెప్పడం కోసమే ఈ మాట చెబుతున్నాను. వీళ్ళ బూటకాన్ని మనం ఎండగట్టాలి. ఒకప్పుడు ఈ పరిస్థితి లేదు. అది లేని రోజులలో చాలా ఘర్షణ జరిగింది. ఆదేశిక సూత్రాలకూ, ఆస్తి హక్కుకూ మధ్య జరిగిన ఘర్షణను ఆదేశిక సూత్రాలకూ, ప్రాథమిక హక్కులకు మధ్య జరిగిన ఘర్షణగా ఇందిరాగాంధి చూపింది. తన నియంతృత్వ రాజకీయాలను నడుపుకుంది. అది వేరే చరిత్ర. అది పక్కన పెట్టండి. దీంట్లో భాగంగా ఏం చేసుకొచ్చారంటే రాజ్యాంగ సవరణగా 9th Schedule తీసుకొచ్చారు. 1st Schedule 2nd Schedule 3rd Schedule లాగా 9th Schedule ను చేర్చారు. ఈ 9th Schedule అనే జాబితాలో ఏ చట్టాలనైతే పెట్టడం జరుగుతుందో - ఒక చట్టాన్ని చేసి 'This act is hereafter placed in 9th Schedule అని అంటే అప్పుడు 9th Scheduleలో పెట్టిన ఆ చట్టాన్ని, దానివల్ల ఆర్టికల్ 14గాని, 19 గాని, 31 గాని భంగమవుతుందని - ప్రశ్నించటానికి వీలులేదు. ఆస్తిహక్కూ వ్యాపార స్వేచ్ఛల నుంచి ఆదేశిక సూత్రాలను కాపాడటం కోసం చేసిన మొట్టమొదటి రాజ్యాంగ సవరణ అది. మీకు బాగా తెలిసే ఉంటుంది. మండల్ కమీషన్ చట్టాన్ని కూడా ఇవాళ 9th Schedule లోనే పెట్టారు. ఇవాళ ఆ అవసరం లేదు. ఎందుకంటే కోర్టులు కూడా ఆ వైఖరిని మార్చు కున్నాయి.

ఇవాళ మీరు ఆ 9th Schedule జాబితా గాని చదివితే అన్ని భూసంస్కరణ చట్టాలూ దాంట్లో ఉంటాయి. భూ సంస్కరణల కోసం చేసిన అన్ని చట్టాలు అంటే Estates Abolition కానీయండి, కౌలుదారీ చట్టాలు కానీయండి, Land Ceiling చట్టాలు కానీయండి - ఇవన్నీ కూడా రాజ్యాంగంలోని 9th Scheduleలో ఉంటాయి. అలా ఎందుకోసం పెట్టాల్సి వచ్చిందంటే ఆస్తిహక్కు నుంచి ఆదేశిక సూత్రాలను కాపాడటం కోసం; సమానత్వ సాధన, సమాన అవకాశాలు, ఆర్థిక సమానత్వం వైపు ప్రభుత్వం పోవాలి అనే దానిని కాపాడటం కోసం ఆ పని చేసారు. ఆ తరువాత కాలక్రమంలో ఇందిరాగాంధి ఇంకొక పని కూడా చేసింది. ఆమె ఆర్టికల్ 31ని తీసేసింది, రద్దు చేసేసింది. అంటే ఆస్తి హక్కు ఒక ప్రాథమికమైన హక్కు అనేది ఇవ్వాళ లేదు. అది పోయింది కాని వ్యాపార స్వేచ్ఛ ఒక ప్రాథమిక హక్కు అనేది ఇంకా ఉంది. ఆర్టికల్ 19 ఆస్తిహక్కు ప్రాథమికహక్కు అనేది పోయినా ప్రాథమిక హక్కుగా ఉన్న వ్యాపార స్వేచ్ఛను వాళ్లు వాడుకోగలుగుతున్నారు, వాడుకుంటున్నారు కూడా. ఉదాహరణకు మనం పొల్యూషన్ గురించి కోర్టుకు పోతాం అనుకోండి, ఫలానా ఫ్యాక్టరీ వాళ్ళు ఈ రకంగా కాలుష్యాన్ని బయటకు పంపేయడం వలన చాలా మంది ఆరోగ్యాలు

నాశనం అవుతున్నాయి, చనిపోతున్నారని మనం గాని కోర్టుకుపోతే, కోర్టుగాని ఏదన్నా ఉత్తర్వు ఇవ్వాలని ప్రయత్నం చేస్తే నా వ్యాపార స్వేచ్ఛ దెబ్బతినింది అంటాడు. వ్యాపార స్వేచ్ఛ ఇప్పటికీ ప్రాథమిక హక్కే. దీని వెనక చాలా ఉంది. చెప్తాను తరువాత - అయితే ఆమె ఏమి చేసిందంటే, ఆస్థిహక్కు అనే దానిని రాజ్యాంగం నుంచి తీసేసింది. తీసేసి ఏం చేసిందంటే 31 తీసేసి 31 ఎ, 31 బి, 31 సి అని మూడు పెట్టింది. వీటన్నింటి సారాంశం ఏమిటి అంటే ఆదేశిక సూత్రాలను అమలు చేయటం కోసం ప్రభుత్వం ఏ పనైనా చేస్తే, అది రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14కు గాని, 19కు గాని విరుద్ధం అని కోర్టుకు పోవడానికి వీలు లేదు అని. ఇంతకుముందు చెప్పిన విషయమే. అయినా దాని మీద సుప్రీంకోర్టులో చాలా వివాదాలు నడిచాయి. మినర్వా మిల్స్ అనే కేసులో సుప్రీంకోర్టు కూడా ఒప్పుకొంది ఇది రాజ్యాంగబద్ధమైన సవరణ అని చెప్పి.

మినర్వా మిల్స్ కేసు తీర్పు ప్రకారం ఈ రోజు ఆర్టికల్ 31 ఎ,బి,సి మూడూ రాజ్యాంగ బద్ధమే. వాటి ప్రకారం ఆదేశిక సూత్రాల అమలు కోసం ప్రభుత్వం ఏ పని చేసినా - అంటే ఏ రకమైన పన్నులు వసూలు చేసినా, ఏ వ్యాపారం మీద ఏ నియంత్రణలు పెట్టినా, ఏం జేసినా సరే, నా వ్యాపార స్వేచ్ఛ దెబ్బతింది, నా ఆస్తిహక్కు పోయింది అని కోర్టుకు పోవడానికి వీలులేదు. మద్యపాన నిషేధం కూడా ఆదేశిక సూత్రాలలో ఒకటి. రెవెన్యూ సమకూర్చుకోవాలని మద్యపాన నిషేధం కోసం చంద్రబాబునాయుడు ఎవ్వరిమీద ఏ పన్ను వేసినా నా వ్యాపార స్వేచ్ఛ దెబ్బతింది అని కోర్టుకు పోవడానికి వీలులేదు. అంత అధికారం ఆర్టికల్ 31 క్లాజ్ బి క్రింద చంద్రబాబు నాయుడుకుంది. ఆయనేమో నా దగ్గర పైసలు లేవు అంటున్నాడు. నా దగ్గర డబ్బులు లేవు, మీరు తాగకపోతే నేనెట్లా పరిపాలించేది రాష్ట్రాన్ని అంటాడు. మీరు తాగాలి, మీరు లాటరీ టిక్కెట్లు కొనుక్కోవాలి, మాకు డబ్బులివ్వాలి, మేము పరిపాలించాలి, లేకపోతే మార్గమేంది అంటాడు. మనమేమి చెప్పాలంటే ఆర్టికల్ 31 బి ప్రకారం నువ్వు ఈ రాష్ట్రంలోనున్న ప్రతి ఒక్కరూ సంవత్సరానికి లక్షరూపాయలు, పదిలక్షల కంటే ఎక్కువ ఆదాయం వచ్చే ప్రతి ఒక్కడు ఆదాయంలో 10% ప్రభుత్వానికిచ్చేయ్యాలని నువ్వు చట్టం చేయి - ఏ కోర్టూ నీకడ్డం రాదు. ఎందుకంటే రాజ్యాంగం అంత మారింది. కోర్టులు అంతగా మారాయి. మినర్వా మిల్స్ కేసులో ఈ రాజ్యాంగ సవరణ చెల్లుతుంది అని సుప్రీంకోర్టు ఫుల్ బెంచ్ ప్రకటించింది అని చెప్పడం కోసం నేను ఈ మాటలు చెపుతున్నాను. ఆ రకమైన మార్పులు కాలక్రమంలో రావడం మొదలుపెట్టాయి.

సుప్రీంకోర్టు ఇంకా కూడా కొన్ని పనులు చేయటం మొదలుపెట్టింది. ఉదాహరణకు వ్యాపార స్వేచ్ఛ ఉంది. వ్యాపార స్వేచ్ఛ ఒక ప్రాథమిక హక్కు అని ఆర్టికల్ 19 Clause 1 sub clause 9 అని ఏదో ఉంటుంది. కాని దానికీ మినహాయింపు లుంటాయి, ప్రతిహక్కుకు కొన్ని మినహాయింపులుంటాయి. కొన్ని సహేతుకమైన మినహాయింపులు ఉంటాయి. ఒక మినహాయింపు ఏమిటి అంటే ప్రజా ప్రయోజనాలకోసం ప్రభుత్వం వ్యాపార స్వేచ్ఛను అదుపు చేయవచ్చు అని ఒక మినహాయింపు రాజ్యాంగం రాసినప్పుడే ఉంది. ఈ ప్రజా ప్రయోజనాలు అంటే ఏమిటి అనే చర్చ సుప్రీమ్ కోర్టులో చాలాసార్లు వచ్చింది. సుప్రీంకోర్టు చివరకు దానిని ఎట్లా తేల్చింది అంటే ఆదేశిక సూత్రాలన్నీ ప్రజా ప్రయోజనాలలో భాగమే, ఇట్లా కూడా సుప్రీమ్ కోర్టు వ్యాఖ్యానం చేసింది. వ్యాపార స్వేచ్ఛ ఒక ప్రాథమిక హక్కు అని రాజ్యాంగమే చెపుతుంది. ప్రజా ప్రయోజనాలకోసం హేతుబద్ధమైన పరిమితులు పెట్టవచ్చని రాజ్యాంగమే చెపుతుంది. మొదట్లో ప్రజా ప్రయోజనం అంటే ఏమిటి అంటే సుప్రీంకోర్టు చాలా సంకుచితంగా వాఖ్యానించేది. ప్రత్యక్షమైన ప్రజా ప్రయోజనం ఏదో ఒకటుండాలి. మన కళ్ళకు కనిపించే ప్రయోజనం ఉండాలి, లేకపోతే ఒప్పుకోదు రాజ్యాంగం అనేది. తరువాత సుప్రీంకోర్టు వైఖరి మార్చుకొని ఏం చెప్పింది అంటే ఆదేశిక సూత్రాలు ఏవైనా ప్రజా ప్రయోజనాలలో భాగమే. అంటే ఆదేశిక సూత్రాల అమలు కోసం వ్యాపార స్వేచ్ఛను అదుపు చేయవచ్చు అంది. అట్లా కూడా, మళ్ళీ ఇంకొక రూపంలో కూడా ఆ హక్కు మనకుంది. ఇవ్వాళ ఇట్లా చేస్తూ వచ్చారు.

ఈ రకమైన మార్పులనేవి కూడా క్రమంగా కోర్టులలో రావడానికి కారణమేమిటి అంటే బయటి సమాజంలో ఈ స్వంత ఆస్తి అనే హక్కు, వ్యాపార స్వేచ్ఛ అనే స్వేచ్ఛ ఈ రెండూ సన్నిహితంగా ముడిపడి ఉంటాయి. ఎందుకంటే పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో ఆస్తి వ్యాపారం కోసమే ఉంటుంది. కేవలం ఆస్తి కోసం కాదు. ఆస్తి పెట్టుకొని వ్యాపారం కోసం దానిని వాడుకొంటాడు. అందువలన ఆస్తిహక్కు, వ్యాపార స్వేచ్ఛ అనేవి కలిసే ఉంటాయి. ఇవి ఏ ప్రజానీకానికైతే తమ జీవనానికి, జీవితానికి, కనీస ఉపాధికి, బ్రతుకుకు ప్రమాదకరంగా తయారవుతున్నాయో, వాళ్ళందరూ రకరకాల రూపాలలో ఉద్యమాలు చేస్తున్నారు. ఆ చేసే ఉద్యమాలనుంచి ముందు కొచ్చే ఆకాంక్షలన్నీ కూడా ఇష్టం ఉన్నా, లేకపోయినా రాజకీయ పార్టీల విధానంలో భాగం కావలసిన అవసరం ఏర్పడుతుంది. వాటి ప్రభావం కోర్టులపై కూడా ఉంటుంది. కోర్టులు కూడా తప్పనిసరిగా వాటిని వ్యాఖ్యానించాల్సిన అవసరం ఏర్పడుతుంది.

ఎవరికైతే హక్కులు అవసరమో, వాళ్లు చేసే ఉద్యమాల ప్రభావం కోర్టులపై చాలా బలంగా ఉంటుందని మనం జ్ఞాపకం పెట్టుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. జడ్జీలు కూడా పేపర్లు చదువుతారు. చదవకుండా ఏమీ ఉండరు. వాళ్లేదో గౌను వేసుకొని, బోనులో బెంచి మీద కూర్చొంటారు కాబట్టి వీటన్నిటికీ అతీతమయిన వ్యక్తులని మనం అనుకుంటే చాలా పొరపాటు. అన్ని రకాల సామాజిక ప్రభావాలు వాళ్ల మీద ఉంటాయి. ఒక్క పేపర్ చదవటం మాత్రమేకాదు, వాళ్లు పుట్టిన సంస్కృతి, వాళ్లకులం, వాళ్ల వర్గం, వాళ్ల ఆస్తులు, వాళ్ల సంబంధాలు అన్నీ ఉంటాయి. బయట సంఘటనల ప్రభావం చాలా బలంగా ఉంటుంది. ఒక్క రిజర్వేషన్‌ల విషయంలో కోర్టుల వైఖరి ఎట్లా మారుతూ వచ్చిందో చూస్తే కూడా ఈ విషయం తెలుస్తుంది. దళితులు, వెనుకబడిన కులాలకు చెందిన మేధావి వర్గం రాజకీయాలలో కొంచెం ముందుకొచ్చి బలంగా మాట్లాడటం మొదలుపెట్టడం, కోర్టుల వైఖరి మారటం మనకు సమాంతరంగా కనిపిస్తుంది. అది ఊరికే రాలా. ఈ ఒత్తిడి తప్పని సరిగా పనిచేస్తుంది. అట్లాగంటే జడ్జీల గొప్పతనం, ఆలోచనను మనం ఒప్పుకో కూడదని కాదు. ఎంతవరకు ఒక మనిషి గొప్పతనాన్ని ఒప్పుకుంటామంటే సమాజంలో వస్తున్న మార్పులను గుర్తించి, గ్రహించటానికి సిద్ధంగా ఉంటే ఆ వ్యక్తిని గొప్పవాడుగా భావించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఆ సంసిద్ధతను ఆ వ్యక్తి యొక్క వ్యక్తిగత ఔన్నత్యంగా మనం భావించవచ్చు. కాని సమాజం నుంచి ఒత్తిడి అనేది చాలా అవసరం. కోర్టుల నుంచి వచ్చే తీర్పులు గాని, వ్యాఖ్యానాలు గాని, మార్పులు గాని, రాజకీయ పార్టీల విధానాలు గాని, అసెంబ్లీలో, పార్లమెంటులలో చేసే చట్టాలు గాని ఆ రకమైన మార్పులు చాలా వస్తున్నవి. కొన్ని కొన్ని ఉదాహరణలు వాటన్నిట్లో తీసుకుంటూవస్తే, జీవించే హక్కు అని ఒకటుంది భారత రాజ్యాంగంలో. అది ప్రాథమిక హక్కే మరి. ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లు ఆస్తిహక్కు అంటే అందరికీ ఆస్తి ఉండాలనే హక్కుకాదు, ఉన్నవాడి ఆస్తికి రక్షణ కల్పించే హక్కు. అట్లే జీవించే హక్కు. వినడానికి బాగుంటుంది ఈ మాట. అది ఉంటే మంచిదే కదా. అంటామో అనమో అనే పరిస్థితి ఎవరికైనా ఎందుకు ఉండాలి? కానీ భిక్షగాళ్లు ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. భారత రాజ్యాంగంలో జీవించే హక్కు అంటే చట్టం నిర్దేశించిన పద్ధతులలో తప్ప ఇతరత్రా ఎవ్వరి ప్రాణాలు తీయడానికి వీలులేదని. Life or liberty ప్రాణంగాని, స్వేచ్ఛగాని, except according to procedure laid down by law తీసేయడానికి వీలులేదు అన్నంత వరకే జీవించే హక్కు భారత రాజ్యాంగంలో ఉన్నది. అది మంచిదే.

మనం ఇవ్వాళ ఎన్‌కౌంటర్స్ గురించి మాట్లాడుతున్నాము. వాటి విషయంలో ఇంతకంటే పెద్ద హక్కు మనకు అవసరం లేదు. చట్టం నిర్దేశించినది ఏమని - హత్య చేసిన వాళ్లనయినా, కోర్టులో నిరూపణ అయిన తరువాతే శిక్షించాలని. మరి అది కూడా లేకుండా ఎట్లా కాల్చేస్తావు అనే కదా మనం అడుగుతున్నది. ఎన్‌కౌంటర్స్ వ్యతిరేకించడానికి, లాకప్ హత్యలు వ్యతిరేకించడానికి మనకు ఈ జీవించే హక్కు సరిపోతుంది. కాని అన్నిటకీ అది సరిపోదు కదా. జీవనం, జీవితం అనేదానికి అనేక అర్థాలున్నాయి. విశాలమైన అర్థాలున్నాయి. వాటికొచ్చేటప్పటికి ఆర్టికల్ 21లో ఉండే జీవించే హక్కు సరిపోవడం లేదు. అప్పుడెట్లా చేయాలి? కరువు వస్తుంది. ప్రభుత్వం ఏ చర్యలూ చేపట్టదు. ప్రాజెక్టులు మంజూరు అవుతాయి, కట్టరు. తిండిలేక మనుషులు చచ్చిపోతూ ఉంటారు, పశువులు చచ్చిపోతూ ఉంటాయి, ప్రభుత్వం తిండిగింజలు సరఫరా చేయదు. చాలామంది చచ్చిపోతారు. ఈ రకంగా పోయిన ప్రాణాల విషయంలో కోర్టులు ఏమీ చేయలేవా? ఆర్టికల్ 21లో ఉండే జీవించే హక్కు చాలా పరిమితంగా ఉంది, ఏమి చేయాలి? ఇటువంటి ప్రశ్నలు చాలా కోర్టుల ముందుకు రావడం మొదలు పెట్టాయి. ఈ ప్రశ్నలు లేవదీసిన వాళ్లు ఏం చేస్తూ వచ్చారంటే ఆదేశికసూత్రాలలో ఇవన్నీ ఉన్నాయి కదా! ఉదాహరణకు ఆదేశిక సూత్రాలలో ఒక ఆర్టికల్ సమాజంలో అందరికీ స్త్రీలకైనా, పురుషులకైనా తగిన జీవనం ఉండేటట్లు ప్రభుత్వం చూడాలి అంటుంది. ఎడిక్వేట్ మీన్స్ ఆఫ్ లైవ్‌లీహుడ్ - జీవనానికి తగిన ఆధారం ఉండేటట్లు ప్రభుత్వం చూడాలి అనేది ఒక ఆదేశిక సూత్రం ఆర్టికల్ 42 అనుకుంటా...ఈ ఆదేశిక సూత్రం ఉందిగదా అని కోర్టుకు పోతే మొదట్లో, కోర్టులేమన్నాయంటే, అది ఆదేశిక సూత్రం మాత్రమే. మేము అమలు చేయలేం, మేము అమలు చేయగలిగినవి ప్రాథమిక హక్కులే, వెళ్ళిపొండి ఇక్కడనుంచి అని కోర్టులు అన్నాయి. తరువాత కోర్టుల వైఖరి మారింది. ఇప్పుడెట్లా అర్థం చేసుకుంటున్నా రంటే, ఒక ప్రాథమిక హక్కులో ఉపయోగించిన మాటలకు అర్థం చెప్పుకొనేటప్పుడు, ఆదేశిక సూత్రాలను ఉపయోగించుకొని అర్థాన్ని విస్తృత పరచు కోవచ్చు అన్నారు.

లైఫ్ అంటే బ్రతుకు అని మాత్రమే కాకుండా పార్టు 4 లోకి పోయి, ఆదేశిక సూత్రాలలో చెప్పిన విషయాలను లెక్కలోనికి తీసుకొని దీనిని విస్తృత పరుచుకోవచ్చు అని భగవతిగారు, కృష్ణయ్యర్‌గారు, చిన్నప్పరెడ్డి గారు మెల్లగా కొత్త అర్థాన్ని ఇందులో ప్రవేశపెట్టారు. అట్లా ప్రవేశపెడుతూ వచ్చి ఏం చేశారంటే కొద్దికొద్దిగా ఆదేశిక సూత్రాలను కూడా ప్రాథమిక హక్కులలోకి తీసుకొచ్చి తీర్పులు ఇవ్వడం నేర్చుకున్నారు. నేను

మరికొన్ని ఉదాహరణలు ఇస్తాను. ఎవరికైనా తమ ఇష్టం వచ్చిన వ్యాపారం చేసుకొనే హక్కు ఉంది అని చెప్పానుగదా. ఇంతవరకు మనం దాని గురించి నెగిటివ్‌గా మాట్లాడుకున్నాం, అది ఒక కేసులో పాజిటివ్‌గా వచ్చింది. ఉత్తరప్రదేశ్‌లోని అటవీ ప్రాంతంలో ఒక గిరిజన తెగ నివసిస్తోంది. వాళ్లు బుట్టలు తయారుచేసి అమ్ముకుంటారు. అది వాళ్ల వృత్తి. వ్యాపారం. అయితే వాళ్ల సమస్య ఏంటంటే వాళ్ల గిరిజన గూడేనికి రోడ్డు లేదు. వాళ్లు అలహాబాద్‌లో అమ్ముకుంటా రనుకుందాం. అలహాబాద్‌కు పోవాలంటే వాళ్లకు రోడ్లు లేవు. రోడ్లు లేకపోతే బుట్టలు ఎట్లా తీసుకుపోయి అమ్మాలక్కడ? ఒక ట్రాక్టరో, లారీయో రావాలి, బుట్టలు వేసుకు పోవాలి. అక్కడ అమ్మాలి. ఎవరికో ఒక ఆలోచన వచ్చింది. మా ఊరుకు రోడ్డు కావాలి అని అడగాలని? ప్రతి గ్రామానికి రోడ్లు వేయాలని మనకు ప్రాథమిక హక్కు ఏమీ లేదు. ఉంటే బాగుండును. మనమంతా కోర్టులలో కేసులేయకుండానే రోడ్లు వచ్చి ఉండేవి. ఇప్పుడయితే రోడ్లు వేయమని ధర్నా చేయాలి. టెంట్లు వేయాలి, దెబ్బలు తినాలి. అలా చేస్తే మీనా గారిలాంటి పోలీసు ఆఫీసర్లకు కోపం వస్తుంది - మా ఊరుకు రోడ్డు కావాలి అనేది ప్రాథమిక హక్కు కాదు కాబట్టి. ఎవరికి ఇష్టమొచ్చిన వృత్తి వాళ్ళు చేసుకోవచ్చు అని ప్రాథమిక హక్కులలో ఉందన్నారు గదా, నా వృత్తి బుట్టలు తయారుచేసి అమ్ముకోవడం, నా వ్యాపారం బుట్టలు తయారు చేసి అమ్ముకోవడం. రోడ్డు లేకపోతే నేను అమ్ముకోలేను. కాబట్టి మాకు రోడ్డు వేయాలని వాళ్లు అలహాబాద్ హైకోర్టులో కేసు వేశారు. అంటే ఏమిటి అర్థం? ఇది ఎందుకు చెపుతున్నానంటే దీనిలోని సూత్రం అర్థం చేసుకుంటే మనకు ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. ఇష్టం వచ్చిన వృత్తిని వ్యాపారాన్ని చేసుకోవడం ఒక ప్రాథమిక హక్కు అన్న చోట వృత్తి అంటే ఏమిటి? వ్యాపారం అంటే ఏమిటి? వృత్తినీ వ్యాపారాన్నీ చేసుకోవడం అంటే ఏమిటి? బుట్టలు చేయడానికి వీలులేదు మీరు ఈ ఊర్లో అని గవర్నమెంట్ తాఖీదిస్తే ఆర్టికల్ 19 ప్రకారం వెంటనే కోర్టు ఆర్డర్ ఇస్తుంది. బుట్టలు చేసుకోండి మీరు అంటూ. అమ్ముకోవడానికి రోడ్డు లేదు మాకు అంటే కోర్టు నేను ఏమీ చేయలేనంటే ఎట్లా? అంటే బుట్టలు తయారు చేసుకోవడం అనే దాంట్లో దానిని అమ్ముకునే అవకాశం కూడా భాగం - to be read into this అంటారు లాలో.

అట్లా పార్ట్ 4లోని ముక్కలు లాక్కొచ్చి పార్ట్ 3లో చేర్చుకుంటూ వచ్చాయి కోర్టులు మెల్లగా. అట్లా చేస్తూ వచ్చి ఏమన్నారంటే అమ్ముకునే అవకాశం వాళ్ళకు లేకపోతే వ్యాపార స్వేచ్ఛ లేనట్లే కాబట్టి వాళ్ళకు రోడ్లు వేయాలి అన్నారు. సరే ఆ

ముఖ్యమంత్రి, మన చంద్రబాబునాయుడు లాగే, డబ్బులు లేవని అన్నాడు. ఇప్పటివరకు సుప్రీంకోర్టు ఆర్.బి.ఐ.ని నువ్వు డబ్బులు ముద్రించి ఇవ్వాలని ఆర్డర్ ఇవ్వలేదు. ఇవ్వటం సాధ్యం కూడా కాకపోవచ్చు. కాని ఇదొక ప్రిన్సిపల్ చెపుతుంది. ప్రిన్సిపల్ ఏమిటంటే సంక్షేమం అనేది ప్రాథమిక హక్కులలో భాగం కాకపోయినా, ప్రాథమిక హక్కులలో ఉపయోగించిన మాటలకు విశాలమైన వ్యాఖ్యానం ఇవ్వడం ద్వారా సంక్షేమాన్ని దాంట్లోకి తీసుకొచ్చే ప్రయత్నం కాలక్రమంలో కోర్టులు చేస్తూ వచ్చాయి. భగవతి గొప్పవాడే, కృష్ణయ్యర్ గొప్పవాడే, చిన్నపరెడ్డి గొప్పవాడే, కానీ వాళ్ల గొప్పతనాన్ని ఎలా గుర్తిస్తున్నామో, అలాగే ప్రజాఉద్యమాలనుంచి, ప్రజల నుంచి వచ్చిన ఒత్తిడి దీనికొక ముఖ్యకారణమని గుర్తిస్తే, భవిష్యత్తులో మనమింకా ఎంత ఒత్తిడి పెట్టాలో అర్థం అవుతుంది.

అట్లా చాలా విషయాలు వాళ్లు చేసుకుంటూ వచ్చారు. ఉదాహరణకి ఈక్వల్ పే ఫర్ ఈక్వల్ వర్క్ ఉంది. అది ప్రాథమిక హక్కుకాదు. సమాన పనికి సమాన వేతనమనేది మన దగ్గర ప్రాథమిక హక్కు కాదు. అది ఆదేశిక సూత్రం మాత్రమే. ఇది చాలా చోట్ల స్త్రీలకు సమస్య. ఒకేరకమైన పని చేస్తుంటారు ఆడవాళ్లూ, మగవాళ్లూ. కానీ ఆడవాళ్లకు తక్కువ జీతం ఇస్తారు. పని ఒకటే ఉంటుంది. ఇది ప్రాథమిక హక్కుగా లేదు. ఆదేశిక సూత్రంగా మాత్రమే ఉంది. ప్రభుత్వం ఏం చేయాలి? మరోచోట కొంతమందిని పర్మనెంట్ వర్కర్సనీ, కొందరిని క్యాజువల్ వర్కర్స్ అనీ తీసుకొని పర్మనెంట్ వర్కర్స్ ఏ పని చేస్తారో వీళ్ళూ అదే పని చేసినా, వాళ్ళకు తక్కువ కూలి ఇస్తుంటారు. చాలా కామన్‌గా జరుగు తుంటుంది ఇది. అటువంటి కేసులు కోర్టుకు వచ్చినప్పుడు - equal pay for equal work is not a fundamental right, it is not a justifiable right - కోర్టులు దానిని అమలు చేయులేవు, మీరు ఉద్యమం చేసుకుంటారో, ఏమి చేసుకుంటారో చేసుకోండి అని కోర్టులు అనేవి.

ఇప్పుడు ఎంత మారారు అంటే దాదాపు ఈరోజు equal pay for equal work ఒక fundamental rightగా మారిపోయింది. ఎట్లా చేసారు దీనిని అంటే మనకు ఆర్టికల్ 14 ఉంది. 14 ఏమంటుంది అంటే చట్టం అందరినీ సమానంగా చూడాలి అంటుంది. చట్టం అందరినీ సమానంగా సంరక్షించాలి అంటుంది. దీనికి విరుద్ధంగా ఏ ప్రభుత్వ రంగ సంస్థా వ్యవహరించటానికి వీలులేదు అనే దాన్ని క్రమ క్రమంగా లాగి లాగి గవర్నమెంట్‌లో పనిచేసేవాళ్ళు ఎవరైనా, గవర్నమెంట్ కార్పోరేషన్‌లో పనిచేసేవాళ్ళు ఎవరైనా, ఎయిడెడ్ సంస్థలో పనిచేసే వాళ్ళు ఎవరైనా, ప్రభుత్వం ఫైనాన్స్ ఏ కొంచమైనా

ఉన్న సంస్థలలో పని చేసేవాళ్లెవరైనా అవి చట్టపరంగా ఏర్పడిన ప్రభుత్వ సంబంధిత సంస్థలు కాబట్టి, అక్కడ పనిచేసేవాళ్ళు సమాన పనికి సమాన వేతనం పొందాలని ఇవ్వాళ చెపుతున్నారు. పూర్తిగా ప్రైవేటు కంపెనీలైతే మీరేమీ చెయ్యలేరు, కానీ ప్రభుత్వంతో ఏ కొంచెం సంబంధమున్న సంస్థలైనా - యూనివర్సిటీ కావచ్చు, కాలేజీ కావచ్చు, ఎయిడెడ్ సంస్థ కావచ్చు, పాక్షికంగా గవర్నమెంట్ కార్పొరేషన్ కావచ్చు - వాటిలో కోర్టుకుపోయి సమాన పనికి సమాన వేతనం అనేది తెచ్చుకోగలుగుతాం. ఇట్లా ఉదాహరణలు ఎందుకు ఇస్తున్నానంటే, సంక్షేమమనే భావన మొట్టమొదట రాజ్యాంగాన్ని రాసినపుడు, అప్పుడున్నటు వంటి సామాజిక ఆర్థిక వ్యవస్థలో లేదు. అందుకే సంక్షేమాన్ని ఒక హక్కుగా రాజ్యాంగంలో రాసేసి మొత్తం దానిని మార్చేయాలంటే అది రాజకీయంగా సాధ్యపడుతుందని చెప్పి రాజ్యాంగకర్తలు అనుకోలేదు. మంచో చెడో...అనుకోలేదు వాళ్లు కాబట్టి వాళ్ళు ఏం జేశారు అంటే ఏదో ఒక రాజ్యాంగాన్ని రాసి, అధికార విభజన, బాధ్యతల విభజన, అధికారాల పరిమితులు పెట్టేసి మీరు పరిపాలిం చండి అనకుండా - స్వాతంత్ర్యం ఎందుకోసం మనకు, ప్రతి మనిషికీ సమాన విలువనిచ్చే సమాజం కోసం కదా, దానిని సాధించే కొన్ని లక్ష్యాలను ఆదేశిక సూత్రాల జాబితాగా రాజ్యాంగం లో పెడదాం అనుకొన్నారు. పెట్టారు. అయితే వాటిని వ్యవస్థీకృతం చేయడం సాధ్యం కాదు అనుకున్నారు కాబట్టి వాటిని హక్కులుగా పెట్టలేదు. వేటిని వ్యవస్థీకృతం చేయడం వారికి సాధ్యమైంది? ఆస్తి హక్కును వ్యవస్థీకృతం చేయడం సాధ్యం అయింది. వ్యాపార స్వేచ్ఛను వ్యవస్థీకృతం చేయడం అవసరమూ అయింది, సాధ్యమూ అయింది. వాటిని చేసారు. దీనికీ దానికీ వైరుధ్యం చాలాకాలం పాటు భారత రాజకీయాలలో, కోర్టులలో నడిచింది. నడిచినప్పుడు ఏమి జరిగింది అంటే, తొలినాడు వ్యాపార స్వేచ్ఛ, ఆస్తి హక్కు అవే గెలుస్తూ వచ్చాయి. కాని తరువాత కాలక్రమంలో రాజ్యాంగంలో మార్పులు వచ్చాయి. కోర్టుల వ్యాఖ్యానంలో మార్పులు వచ్చాయి. కోర్టుల వైఖరిలో మార్పులు వచ్చాయి.

ఇవ్వాళ చాలా దూరం పోయి కోర్టులు, రాజ్యాంగంలోని ఆదేశిక సూత్రాలలో ఉన్నటు వంటి ఒక్కొక్క విషయాన్నీ ప్రాథమిక హక్కుల జాబితాలోనికి తీసుకువస్తున్నాయి. నేనింతకు ముందు జీవించే హక్కును ప్రస్తావించాను. చట్టం ప్రకారం తప్ప ఇతరత్రా ఎవరి ప్రాణం తీసివేయడానికి వీలులేదు; జీవించటం అంటే బ్రతికి ఉండటం, being clinically alive అనే అర్థంలో ఉపయోగిస్తూ వచ్చిన మన కోర్టు, క్రమంగా వ్యాఖ్యానాన్ని ఎంతదాకా తీసుకుపోయిందంటే, ఉన్నికృష్ణన్ కేసులో

విద్య కూడా జీవితంలో భాగమే కాబట్టి విద్యకూడా ప్రాథమిక హక్కే అన్నాయి. విద్య ఎట్లా ప్రాథమిక హక్కు అయింది? జీవితం, స్వేచ్ఛ అనే ప్రాథమిక హక్కులు ఏవైతే ఉన్నాయో వాటిలో విద్య కూడా భాగమే, ఆరోగ్యం కూడా భాగమే, పరిశుభ్రమైన పరిసరాలు కూడా భాగమే, వాటిలో నివాసం కూడా భాగమే. ఇట్లా క్రమంగా కోర్టులు వ్యాఖ్యానాలిచ్చుకుంటూ వస్తున్నాయి. ఉన్నికృష్ణన్ కేసులో విద్య కూడా దానిలో భాగమే అన్నారు కదా, తరువాత మోహిని జెయిన్ కేసులో కాబోలు దానిని కొంచెం మార్చి ప్రాథమిక విద్య మాత్రమే జీవించే హక్కులో భాగం అని సుప్రీంకోర్టు ఫుల్‌బెంచ్ అన్నది. అంటే ప్రాథమిక విద్య తప్పనిసరిగా అందరికీ ఉండాలనే సంక్షేమలక్ష్యం ఏదైతే ఉందో, ఇవ్వాళ అది ప్రాథమిక హక్కులలో భాగం అని చెప్పి మన కోర్టులు వ్యాఖ్యానిస్తు న్నాయి.

నివాసం కలిగి ఉండటం ప్రాథమిక హక్కు అనేది చాలాకాలం క్రిందట ఓల్గాటెలిస్ కేసులో వచ్చింది. అప్పుడు మహారాష్ట్రకు అబ్దుల్ రహమాన్ అంతూలేగారు ముఖ్యమంత్రిగా ఉండేవారు. ఆయనకు ఒక వర్షాకాలంలో బొంబాయి నగరాన్ని సుందరంగా తయారు చేయాలనే కోరిక వచ్చింది. వేసవి కాలంలో వచ్చినా పరవాలేదు. వర్షాకాలంలో కోరిక వచ్చింది. బొంబాయి నగరంలో మీకు తెలుసో తెలియదో జనాభాలో 40 శాతం చట్టవిరుద్ధమైన నిర్మాణాలలో ఉంటారు. వాళ్లు దొంగలు కాదు. బందిపోట్లు కాదు. అంతా కూలిచేసుకుని బ్రతికేవాళ్లు. వాళ్లకి చట్టం స్థలాలు చూపించలేదు కాబట్టి చట్టవిరుద్ధంగా వాళ్లు బ్రతుకు తున్నారు. పేవ్‌మెంట్స్ మీదా, ఇక్కడా అక్కడా అన్ని చోట్లా ఉంటారు. మీరు బొంబాయి నగరానికి పోతే డబ్బారేకులు, సినిమా పోస్టర్లు, తడికలన్నీ కూడా ఇళ్ళుగా కనిపిస్తాయి. మనం అదేదో సినిమా పోస్టర్ అనుకుంటాం. కాని దాని వెనకాల ఇల్లుంటుంది. ఇంటికదే గోడ. ఇట్లా బ్రతుకుతున్నారు 40 శాతం ప్రజానీకం. వీళ్లందరినీ తరిమేసి, బొంబాయి నగరాన్ని సుందరంగా తయారు చేయాలని అంతూలే గారి కోరిక. ఆయన బొంబాయి మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ వారికి చెప్పాడు. మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ వారు ఒక నోటీసు జారీ చేసి, వాళ్లందరినీ అక్కడ నుండి బయటికి వెళ్లమన్నారు. వాళ్లేమో కూలిచేసుకొని బ్రతికే వాళ్లు. వెళ్లిపోయి ఎక్కడ కూలి చేస్తారు? బొంబాయిలోని బ్రహ్మాండమైన బిల్డింగులు కట్టేదీ వీళ్లే, ఆ బంగ్లాలలో పనులు చేసేదీ వీళ్లే, కార్లు డ్రైవ్ చేసేదీ వీళ్లే, లిఫ్ట్ ఆపరేటర్లూ వీళ్లే, అంట్లు తోమేదీ వీళ్లే, ఫ్యాక్టరీలో కూలి చేసేవాళ్లూ, కార్మికులూ వీళ్లే. నివసించేది బొంబాయిలో, పనిచేసేది బొంబాయిలో. సంపాదించిన కూలి వచ్చి పోవడానికి, బతకడానికి సుమారుగా

సరిపోతుంది. నివాసం 40 కి.మీ. దూరంలో అయితే రానూ పోనూ మొత్తం కూలి అంతా అయిపోతుంది. టైమ్ కూడా మొత్తం అయిపోతుంది. ఆరోగ్యం కూడా నాశనం అవుతుంది. కాబట్టి మమ్మల్ని తొలగించడానికి వీలులేదు అని కోర్టుకు పోయారు. ఎక్కడ బడితే అక్కడ నివసించే హక్కు మీకు లేదు కదా అని కోర్టు అంది. ఈ దేశంలో, మన రాజ్యాంగంలో The right to reside any where you want to is a fundamental right, but the right to reside is not a fundamental right. ఎక్కడైనా నివసించే హక్కు మనకున్నా, నివసించే హక్కు మనకు ప్రాథమిక హక్కు కాదు. ఈ పరిమితులు గురించి ఆలోచించండి.

ఎక్కడైనా నివసించే హక్కు ఉండడం ఒక విషయమే. దానిని గౌరవించాలి. ఎందుకంటే చాలా దేశాలలో ఒక ప్రాంతానికి పోవడానికి వీలులేదు అని నిషేధాలు ఉంటాయి. అట్లా లేదు భారతదేశంలో. మీకు చేతనైతే హర్యానా పోయి ఉండొచ్చు కావాలంటే. కొన్ని ప్రాంతాలలో మాత్రం ఆదివాసుల హక్కుల సంరక్షణకు పరిమితులు పెట్టారు. నాగాలాండ్‌లో కూడా. వేరెక్కడా పరిమితులు లేవు. అంతవరకు అది మంచి హక్కే, కాని నివాసం ఏర్పరచుకొనే హక్కు, right to reside, right to have a house is not a fundamental right మన దేశంలో. జీవించే హక్కు అంటే జీవనం పొందే హక్కు ఉండాలని, మరి జీవనం పొందే హక్కు అంటే జీవనం పొందడానికి అవసరమైన పని కూడా దాంట్లో భాగమేనని, కాబట్టి వాళ్లు తమ నివాసం చాలా సమీపంలో ఉండాలను కోవడం కరక్టే అని కోర్టు తీర్పు ఇచ్చింది. సరే ఈ తీర్పులన్నీ కూడా ఆచరణలో అమలు కావడం లేదనేది వేరే సంగతి. ఎందుకోసం చెపుతున్నానంటే సంక్షేమమని చెప్పి మనమేదైతే ఇవ్వాళ అనుకుంటూ ఉన్నామో-సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ న్యాయం, అవకాశాలు, సదుపాయాలు, హక్కులు, సమానమైన పనికి సమానమైన వేతనం, స్త్రీలకైనా, పిల్లలకైనా, పురుషులకైనా అందరికీ కనీస జీవనాన్ని పొందడానికి అవకాశాలు, Adequate Means of Livelihood, పిల్లల్ని ఎక్స్‌ప్లాయిట్ చేయకుండా ఉండటం - ఇవన్నీ మెల్లమెల్లగా ప్రాథమిక హక్కుల్లో భాగమవుతూ వచ్చాయి.

రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమిక హక్కులలో పిల్లలకు సంబంధించి ఏముంది అంటే 14సం॥ వయస్సు లోపున్న పిల్లలను ప్రమాదకరమైనటువంటి పనులలో పెట్టకూడదు అని ఉంది. ఏ పనిలో పెట్టకూడదూ అనేది లేదు రాజ్యాంగంలో. ప్రమాదకరమైనటు వంటి పనులలో పెట్టడానికి వీలులేదు అని మాత్రమే రాజ్యాంగంలో ప్రాథమిక హక్కుగా

ఉంది. ఆదేశిక సూత్రాలలో ఏముంటుంది, పిల్లల పసితనాన్ని ఎవ్వరూ కూడా ఎక్స్ప్లాయిట్ చెయ్యకుండా చూడాలి. పసితనాన్ని, పిల్లల యొక్క ఆ సౌకుమార్యాన్ని ఎవ్వరూ ఎక్స్ప్లాయిట్ చెయ్యకుండా చూడాలని ఆదేశిక సూత్రాలలో ఉంది. ఆదేశిక సూత్రాలలో ఉండే ఈ అంశాన్ని, కోర్టులైనా, మనమైనా చేయాల్సినది ఏమిటంటే - పిల్లల సౌకుమార్యాన్ని, సున్నితత్వాన్ని, వాళ్ల పసితనాన్ని ఎవ్వరూ కూడా ఎక్స్ప్లాయిట్ చెయ్యకుండా చూడాలనేదానిని ఎట్లాగైనా లాగిలాగి 14 కంటే లోపు వయస్సున్న వాళ్ళని ప్రమాదకరమైన పనులలో పెట్టడానికి వీలులేదు అనే దాంట్లో మెల్లగా చేర్చాలి తీసుకొచ్చి. ఆ ప్రయత్నం శివకాశి ఫ్యాక్టరీల విషయంలో జరిగింది. అక్కడ సుప్రీంకోర్టు వ్యాఖ్యానం ఏం జేసింది అంటే, ప్రమాదకరమైన పని అంటే ఏమిటి? బ్లాస్ట్ ఫర్నేస్‌ల దగ్గర పని మాత్రమే అనుకోవాల్సిన అవసరంలేదు, వాళ్ళ ఆరోగ్యానికి హానికరమైనది ఏదైనా ప్రమాదకరమని చెప్పి మెల్లిగా ఆదేశిక సూత్రాన్ని తీసుకొచ్చి ప్రాథమిక హక్కులలో కొంచెం, కొంచెం జోడించే ప్రయత్నం చేసి, మెల్లమెల్లగా దానిని విశాలం చేసుకుంటూ వచ్చింది. ఇవన్నీ ఒక పక్క జరుగుతూనే ఉన్నాయి. చాలా కాలంగా జరుగుతూనే ఉన్నాయి. కరెక్టుగా చెప్పుకోవాలంటే ఎప్పుడైతే నూతన ఆర్థిక విధానం అని మన్మోహన్ సింగ్‌గారు, పి.వి.నరసింహారావుగారు మొదలు పెట్టారో అప్పటికి భారతదేశంలో చట్టం పరిస్థితి ఏమిటి, రాజ్యాంగం పరిస్థితి ఏమిటి అంటే - ఆదేశిక సూత్రాలలోఉన్న సంక్షేమ చర్యల అమలుకు చట్టంగాని, కోర్టులు గాని, రాజ్యాంగంగాని ఎక్కడా అడ్డం రావనే పరిస్థితి వచ్చేసింది. ప్రజా ఉద్యమాల ఒత్తిడి వల్ల, ప్రజల ఒత్తిడి వల్ల, కోర్టులలో కొంత ఆలోచనా పరులైనటువంటి న్యాయమూర్తులు రావడం వల్ల, పౌరహక్కుల ఉద్యమాలూ, మహిళా ఉద్యమాలూ, రకరకాల ఉద్యమాలూ ఒత్తిళ్ళు పెట్టడం వలన ఆ మార్పులు వచ్చాయి.

ఇవ్వాళ ఏమైపోయింది అంటే చట్టంలో రాజ్యాంగంలో ప్రభుత్వానికి ఏమీ అడ్డంలేదు, రాజకీయ సంకల్పమే అవసరం. 1950లలో మాకు రాజకీయ సంకల్పం ఉంది, చట్టమే మాకు అడ్డంగా ఉంది అని మన రాజకీయ నాయకులు మాట్లాడేవాళ్లు. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ మాట్లాడేవాడు. ఆయన ఫేమస్ కామెంట్ ఒకటుంది - మనం రాజ్యాంగం అనే దేవాలయాన్ని నిర్మించి దేవతా విగ్రహాన్ని ప్రతిష్టించే లోపల దయ్యాలొచ్చి కూర్చున్నాయి అనన్నాడు. నా జ్ఞాపకంలో ఆయన ఎప్పుడు ఈ మాట అన్నాడంటే, ఆర్టికల్ 14ను వాడుకొని భూస్వాములు ఎస్టేట్ ఎబాలిషన్‌కు వ్యతిరేకంగా కోర్టులో కేసు వేసినప్పుడు. 'మనమేమో, ఈ దేవాలయాన్ని ప్రజలకు హక్కులిద్దామని

నిర్మించాం. దీన్లో ఈ భూస్వాములు వచ్చి కూర్చొన్నారు' అని. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ నుంచి ఇందిరాగాంధి దాకా వాళ్ల తర్కమేంది, వాళ్ల రాజకీయమేంది అంటే - వాళ్లు నమ్మారా లేదా అన్నది విషయం కాదిక్కడ - వాళ్లు ఉపయోగించిన పొలిటికల్ పోలిమిక్స్ ఏమిటి అంటే - ప్రజా సంక్షేమానికి, సమ సమాజ సాధనకు మేము కృషి చేయాలి అనుకుంటూ ఉంటే ఈ రాజ్యాంగం అడ్డం వస్తోంది, ఈ కోర్టులు అడ్డం వస్తున్నాయి అని. వాళ్లు ఏ కారణంగా అన్నారో గాని ఆ మాట అన్నారు. దానిపైన సంవాదం సాగింది. కమ్యూనిస్టు పార్టీలలో ఒక ప్రధానమైన భాగం ఈ వాదనతోనే వాళ్లతో ఉంది. ఈ రాజ్యాంగం, ఈ కోర్టులు పెట్టుబడిదారులను సపోర్టు చేస్తున్నాయి. మనం ఈ దేశాన్ని అభ్యుదయ పథంలో తీసుకుపోదలచుకుంటే నెహ్రూ కుటుంబానికి మనం సహాయం చేయాలి అని చెప్పి సి.పి.ఐ. పార్టీ వాళ్లు అండగా ఉంటూ వచ్చారు. ఆ క్రమంలోనే రాజ్యాంగం మారింది. కోర్టుల వైఖరి మారింది. కోర్టుల వైఖరి ఎక్కడిదాకా మారిందంటే, ఇవ్వాళ ఆదేశిక సూత్రాల అమలుకు ప్రభుత్వం ఏం చేసినా సరే రాజ్యాంగం అడ్డమొచ్చే పరిస్థితి లేదు. సోషలిజం తేవడానికి ఇన్నాళ్ళూ మాకు కోర్టులు అడ్డమున్నాయి అన్నవాళ్లు ఇప్పుడు మాకు ఆ ఉద్దేశం లేదు అంటున్నారు. వాళ్ళకి బహుశా ఎప్పుడూ ఆ ఉద్దేశం లేదేమో. అప్పుడు కోర్టులు అడ్డం ఉన్నాయి, రాజ్యాంగం అడ్డం ఉందన్నారు. ఇప్పుడు వాళ్ళకు సంకల్పమే పూర్తిగా పోయింది. ఇవాళ సంవాదం ఏమైపోయిందంటే ఒకవైపు వరల్ట్ ట్రేడ్ ఆర్గనైజేషన్., ప్రపంచ బ్యాంకు, ఐ.ఎం.ఎఫ్., వాళ్ళు నిర్దేశిస్తున్నటువంటి సామాజిక, ఆర్థిక విధానాలకూ, ఇవతలవైపు ప్రజల అవసరాలూ, ప్రజల ఆకాంక్షలూ, ప్రజాఉద్యమాల డిమాండ్స్, వాటితో పాటు రాజ్యాంగంలో, కోర్టుల తీర్పులో ఉన్నటువంటి ప్రగతిశీలమైన అంశాలూ నెలకొన్న పరిస్థితి ఉంది.

రంగం మారింది. కోర్టులూ రాజ్యాంగం ఒక పక్క, అభ్యుదయం ఒక ప్రక్క అనే పద్ధతితో చూపించబడింది ఒకప్పుడు. అది అవునా కాదా అనే చర్చ చాలా పెద్ద చర్చ. దానిలోకి పోదలచుకోలేదు నేను. ఆ రకమైన పోలిమిక్స్ సాగింది చాలా కాలం. ఇవాళ పోలిమిక్స్ ఏమైంది - కోర్టులు మారాయి. రాజ్యాంగం మారింది. చాలావరకు దృక్పథాలు మారినాయి. కోర్టుల తీర్పులు సంక్షేమానికి అనుకూలంగా ఉన్నాయి. ప్రజల ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా ఉన్నాయి. దీనికి వ్యతిరేకంగా దేశ రాజకీయ వ్యవస్థ ఆర్థిక విధానాలు, సాంఘిక విధానాలు అంటే తిరిగి చర్చంతా మొదటికి పోయింది.

ఉదాహరణకు ఒకప్పుడు చౌక డిపోలలో బియ్యం అమ్మటానికి ప్రభుత్వం

లెవీ బియ్యం సరఫరా చెయ్యాలి అని మిల్లులకు ఆదేశాలు జారీచేస్తే, మిల్లులు కోర్టుకు పోయినాయి - మా వ్యాపారస్వేచ్ఛకు ఆటంకం అని. వ్యాపార స్వేచ్ఛ అంటే నేను మిల్లులో ఆడిన బియ్యాన్ని నా ఇష్టం వచ్చిన రేట్లకు నేను అమ్ముకుంటా బజార్లో. దానికి లెవీ అని కంపల్సరీగా 4 రూపాయలకో 3 రూపాయలకో ఇవ్వాలని ఆర్డర్ జారీ చేస్తే నా వ్యాపార స్వేచ్ఛకు అంటే ప్రాథమిక హక్కుకు ఇది ఆటంకం అని చెప్పి అన్నారు. మొట్టమొదట కోర్టులు కూడా మిల్లు యజమానుల వాదనలతో అంగీకరించాయి. తరువాత ఏం చేసారంటే ఇన్ పబ్లిక్ ఇంట్రస్ట్ ప్రభుత్వం వ్యాపార స్వేచ్ఛను అదుపు చేయవచ్చు అన్నారు. ప్రజా ప్రయోజనాలలో ఆదేశిక సూత్రాలు అన్నీ కూడా వస్తాయి. ఆదేశిక సూత్రాలలో ప్రతి ఒక్కరికీ కనీస జీవన ప్రమాణాలుండాలి అని కూడా ఉంది. కనీస జీవన ప్రమాణాలకోసం చౌకబియ్యం అవసరం కాబట్టి లెవీ బియ్యం సరఫరా సరైనదే అని కోర్టు తీర్పు ఇచ్చింది.

అంటే రాజ్యాంగంలోని వ్యాపార స్వేచ్ఛకూ, చౌకబియ్యానికీ మధ్య ఘర్షణ తొలగి పోయింది. ఇప్పుడా ఘర్షణ ఎక్కడికి పోయింది? WTOకు పోయింది. WTO ఏమంటుంది - ఈ రోజు నువ్వు చౌకబియ్యం అమ్మటానికి వీలులేదు అంటుంది. వ్యాపార స్వేచ్ఛ సంపూర్ణంగా ఉండాలి అంటుంది. స్వేచ్ఛా వాణిజ్యం ఉన్నప్పుడే దేశం బాగుంటుంది. బజార్లో ఎంత ఎక్కువ ధర ఉంటే అంత ఎక్కువ ధరకు నీవు కొనుక్కుంటేనే నీకు బాధ్యత ఉంటుంది. చౌకగా దొరికితే తినేవాడికి, బాధ్యత తెలియదు. ఊళ్లో వాళ్లు అంటారు గదా రెండు రూపాయలకు, మూడురూపాయలకు ఇస్తే పేదవాళ్ళు పనిచేయడం మానేస్తారని. అలాగన్నమాట. బీదవాళ్ళ గురించి ఎవరిదైనా అదే లాజిక్ - WTO దైనా GATT దైనా ప్రపంచ బ్యాంకు దైనా. సబ్సిడీతో నువ్వు ఏది ఇచ్చినా సరే తీసుకునేవాడికి బాధ్యత ఉండదని వాళ్ల తర్కం. కాబట్టి సబ్సిడీ ఇవ్వకూడదు. సంపూర్ణమైన వాణిజ్య స్వేచ్ఛ వాళ్లకు ఉండాలి అని మాట్లాడుతున్నారు వాళ్ళు. ఆ మాటలలో భాగంగా క్రమక్రమంగా ఈ చౌక బియ్యం అనే దాని ధర పెంచు కుంటూ, పెంచుకుంటూ ఎక్కడిదాకా తీసుకుపోతారంటే, చౌక అనే మాటే లేకుండా చేసేస్తే అప్పుడు మొత్తం తీసేయవచ్చు అనేదాకా. ఒక్కసారిగా చౌక దుకాణాలను తీసేస్తే గొడవ అవుతుంది కదా. అందుకు మన వాళ్ళు ఏం జేశారు? రెండు రూపాయల నుండి మూడున్నర రూపాయలకు, మెల్లగా 4.50కు, ఐదురూపాయల 50 పైసలకు అలా పెంచుకుంటూ పోయారు. అక్కడికి పోతే ఏంది, బజారుకుపోతే ఏంది అని ప్రజలు అనుకున్నప్పుడు - మీరు రావడం లేదు మా

చౌకడిపోకు, రేషన్ కార్డులు వేస్ట్ అవుతున్నాయి - అని వాటిని మూసేయ వచ్చు. ఇప్పుడు రాజ్యాంగం కాదు, చట్టంకాదు, వ్యాపార స్వేచ్ఛ కాదు అడ్డం వస్తున్నది. ప్రపంచ బ్యాంకు ఆదేశాలు, డబ్ల్యుటివో ఆదేశాలు, అంతర్జాతీయంగా రాజ్యం చేస్తున్నటు వంటి నూతన ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థ ఆదేశాలు.

ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులు, ప్రభుత్వ స్కూళ్ళు, వాటన్నిటికి సంబంధించి ప్రత్యేకమైన బడ్జెట్ కేటాయింపులుండాలి. దానికోసం సెస్సు వసూలు చెయ్యవచ్చు. వ్యాపారస్తుల మీద వసూలు చేస్తే, దానిని కమర్షియల్ టాక్స్‌లో, సేల్స్ టాక్స్‌లో కలిపేస్తే అది వ్యాపార స్వేచ్ఛకు ఆటంకం కాదు. ఎందుకంటే చదువు అనేది ఆదేశిక సూత్రం కాబట్టి పబ్లిక్ ఇంట్రెస్ట్‌లో ఉన్నట్లే అని కోర్టులు తీర్పులు ఇస్తూ వస్తాయి. ఇవ్వాళ రాజకీయ విధానమే మారిపోతోంది. ఏమని మారిపోతోంది అంటే 'ప్రభుత్వరంగంలో చదువు చెప్తే పంతుళ్ళు చదువు చెప్పరు, పిల్లలు చదువుకోరు. ఫ్రీ అయితే ఎవ్వరికీ బాధ్యత ఉండదు. డబ్బు పెట్టి కొనుక్కుంటేనే బాధ్యత తెలుస్తుంది. కాబట్టి, ప్రైవేటుగా చదువుకోండి మీరు.' అంటే మొత్తం తర్కం, చర్చ మళ్లీ వెనకకు తీసుకుపోయారు. నేను అందుకే అంటున్నాను. సంక్షేమ రాజ్య మనేది ఏదో ఒక వర్గరాజ్యం, వర్గ పరిపాలన, వాళ్ళు బూటకంగా ప్రవేశ పెట్టినటువంటి ఒక మేలిముసుగు అంటే ఏం ప్రయోజనం లేదు - అదొక నాగరికతా విలువగా, ప్రపంచ నాగరికతలో భాగంగా, రాజ్యానికి-దండ ప్రయోగం మాత్రమే బాధ్యతగా ఉన్న రాజ్యానికి కాలక్రమంలో వచ్చినటు రకమైన ఆర్థిక వ్యవస్థ ఉండడానికి వీలులేదు అనేది ఆర్టికల్ 39 క్లాజ్ B and Cలో ఉన్నటువంటి ఒక ఆదేశిక సూత్రం. ప్రైవేటు ఆస్తిని రద్దు చేస్తూ ఇందిరాగాంధీ 31ఎ, 31బి, 31సి పెట్టినప్పుడు వచ్చిన సవరణ ఏమిటంటే ఇప్పుడు నేను చెప్పిన దేశ సంపద కొద్ది మంది చేతిలో కేంద్రీకృతం కావడానికి వీలులేదనేది. మెజారిటీ ప్రయోజనాలకు నష్టకరంగా పరిణమించటానికి వీలులేదు. ఈ ఆదేశిక సూత్రాలను అమలు చేయటం కోసం ప్రభుత్వం ఏమిచేసినా అది ప్రాథమిక హక్కులకు భంగకరం అని ప్రశ్నించటానికి వీలులేదు అని చెప్పి ఆమె రాజ్యాంగ సవరణ జేసింది. ఆ రాజ్యాంగ సవరణ అమలు అయ్యింది మినర్వా మిల్స్ కేసులో. అది రాజ్యాంగ బద్ధమేనని సుప్రీంకోర్ట్ తీర్పు ఇచ్చింది. ఇవ్వాళ ప్రభుత్వానికి ఏమీ అడ్డం లేదు - రాజకీయ సంకల్పం తప్ప. సంకల్పం ఏమైపోయింది అంటే 39B ని Cని మొత్తం పక్కన పెట్టేసి దేశసంపద కొద్దిమంది చేతిలో ఉంటేనే అందరికీ మంచిది అనే సూత్రం ఇవ్వాళ ముందుకొచ్చింది. దేశ సంపద కొద్దిమంది చేతిలో కేంద్రీకృతమయితేనే అందరికీ మంచిది, వాళ్ళు బ్రహ్మాండంగా డెవలప్

చేస్తారు, మిగిలిన వాళ్ళకు నాలుగు మెతుకులేస్తారు. అప్పుడే తిండి దొరుకుతుంది. ఒకేసారి అందరికీ కావాలంటే ఏమీ దొరకదు. కొంతమంది చేతిలో కేంద్రీకృతం కావడం మెజారిటీ ప్రయోజనాలకు భంగకరమనే ఆలోచనే తప్పు. ఆస్తులు పెంచుకునే అవకాశం ఎంతగా ఉంటే అభివృద్ధి అంతగా ఉంటుంది. ఈ సూత్రాలనే ఇవ్వాళ ప్రపంచంలో నూతన ఆర్థిక వ్యవస్థ పేరుమీద వ్యవస్థీకృతం చేసే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. దానిలో భాగంగా ఈ ఆదేశాలు ముందుకొస్తున్నాయి. దాంతో ఏమవుతుంది అంటే చాలా కాలం పాటు భారతదేశంలో ప్రజా ఉద్యమాలు పోరాడి సాధించుకున్నటువంటి ఈ సంక్షేమ విలువలన్నీ కూడా వాటికి వ్యవస్థలో స్థానం లేకుండా పోయే పరిస్థితి ఉంది.

ఈ నేపథ్యంలో మనమీరోజు ఇవ్వాళ్టి పరిస్థితులన్నింటి గురించి ఆలోచించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఏవైతే రాజ్యాంగంలో ఫండమెంటల్ టు ది గవర్నెన్స్ ఆఫ్ ది కంట్రీ అని చెప్పబడ్డాయో, ఆ సంక్షేమ సూత్రాలు - కేవలం రాజ్యాంగంలో చెప్పారు కాబట్టి, రాజ్యాంగం పవిత్రం కాబట్టి అని కాదు - రాజ్యాంగంలో చెప్పడానికి వెనకాల చరిత్ర ఉంది కాబట్టి, ప్రజా పోరాటాల నేపథ్యం కాబట్టి దాని గురించి తెలుసుకోవాలి. మన పూర్వీకుల పోరాటాలను మనం సొంతం చేసుకుంటూ వాటి వెలుగులో మాత్రమే పరిపాలన సాగాలని కోరాలి. దాని కంటే భిన్నంగా పోయేది ఈ రాజ్యాంగాన్ని తిరస్కరించేటటువంటి పరిపాలన.

మామూలుగానే పోరాటాలు ఉద్యమాలు చేస్తే అంటుంటారు - చట్ట ప్రకారం నెలకొల్పబడినటువంటి అధికారాన్ని ధిక్కరించడానికో, కూలదొయ్యడానికో నీవు ప్రయత్నం చేస్తున్నావని కేసులు పెడతారు. నీదసలు లాపుల్లీ ఎస్టాబ్లిష్డ్ అథారిటీ ఏనా ఈ రోజు? లా అంటే ఏమిటి? Constitution is the fundamental law. చట్టానికి ఓ పునాది రాజ్యాంగం. రాజ్యాంగంలో చాలా ముఖ్యమైనది ఆదేశిక సూత్రాలు. దాంట్లో చాలా కీలకమయినది ఆర్టికల్ 39 B and C. అంటే దేశ సంపద కొద్దిమంది చేతిలో కేంద్రీకృతమయి మెజారిటీ ప్రజలకు నష్టకరంగా పరిణమించకూడదు అనేది. దానికి భిన్నమైన విధానాలను నువ్వు చేస్తూ ఉన్నప్పుడు నీదసలు ఈరోజు Lawfully constituted authority యేనా? ఈ రోజు దీనిని వ్యతిరేకించడం నేరం కాగలుగుతుందా? నీ చట్టం ప్రకారమైనా సరే అనే ప్రశ్న దగ్గర మొదలుపెట్టి, రాజ్యాంగం మీద ఒట్టు పెట్టి పరిపాలించే వాళ్ళు రాజ్యాంగానికి పూర్తిగా భిన్నమైన విధానాలను ఆచరించడానికి హక్కు ఉంటుందా? అది పరిపాలన అవుతుందా? అన్ని పార్టీలు రాజీనామా చేసి, బయటకొచ్చి, ఈ రాజ్యాంగం బాగాలేదు, ఈ పార్ట్ 4 మొత్తం అంతా

తీసేద్దాం, సంక్షేమానికి అవకాశంలేని రాజ్యాంగం రాసుకుందామని చెప్పి ఓట్లకురండి, ఎన్నికలకు రండి - అప్పుడు కావాలంటే ప్రజలు చెప్తారు తమకు కావలసినదేమిటో. రాజ్యాంగానికి సంబంధం లేని పరిపాలన అంటే కుదరదు. ఈ రాజ్యాంగంతో మాకు ఏమీ సంబంధంలేదు. ప్రాథమిక హక్కులను గౌరవించం. పోలీసు రాజ్యం నడుపుతాం. ఆదేశిక సూత్రాలను పూర్తిగా పక్కకు పెట్టి దానికి భిన్నమైన ఆర్థిక విధానాన్ని నడుపుతాం అని చెప్పి బయటకొచ్చి మీరు ఓట్లకోసం రండి. ఎన్నికలకోసం రండి. అప్పుడు ప్రజలు తమ తీర్పు ఏమి చెపుతారో వినండి అని మనం రాజకీయపార్టీలకు చెప్పాల్సిన అవసరం ఉంది.

అందువలన సంక్షేమం అంటే ఈ రోజు నిర్దిష్టంగా ఒక్కొక్క చోట ఒక్కొక్క సమస్య ఉంది. మీకు రేషన్ కార్డులు ఇయ్యలేదని, కులం సర్టిఫికేట్ ఇయ్యడం లేదని, ఇళ్ల స్థలాల కోసం అప్లికేషన్ పెట్టుకొని రెండేళ్ళయినా మూడేళ్లయినా ఇవ్వడంలేదు అని - ప్రభుత్వం ఎస్.సి., బి.సి. కాలనీలకు శాంక్షన్ చేసిన డబ్బు చాలా తక్కువగా ఉంటోందని, అది ఇళ్ళు కట్టుకోవడానికి సరిపోవడంలేదు అని - ఇలా అనేక సమస్యలు ముందుకొస్తున్నాయి. వాటన్నిటి వెనకాల విధానాలున్నాయి. ఆ విధానాల వెనకాల రాజ్యాంగం ఉంది. ఆ రాజ్యాంగం వెనకాల ప్రజల ఉద్యమాలు, పోరాటాలనుంచి వచ్చిన ఆకాంక్షలున్నాయి. ఈ మొత్తం లింక్‌ను దృష్టిలో పెట్టుకొని మనం ఆలోచించాల్సిన అవసరం ఉంది. సంక్షేమ రాజ్యాన్ని ఇక్కడున్న పోస్టర్స్‌లో చెప్పినట్లుగా వాళ్ళ భిక్షగా కాకుండా మనం గతంలో సాధించుకొని, ఈ రోజు కోరుకుంటున్న ఒక హక్కుగా నిలబెట్టాల్సిన అవసరం చాలా ఉంది.

(విశాఖపట్నంలో పిడిఎస్‌యు నిర్వహించిన "రాజ్యం - సంక్షేమం" సెమినార్ ప్రారంభ ఉపన్యాసం - మే 1996)